

Leto XXXI.

Številka 6. in 7.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

D^R. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1915.

VSEBINA.

1. *Dr. Fran Mohorič*: Stališče ženske v avstrijskem pravu. 161
2. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.
 - a) Ako zahtevajoči upnik predlaga ustavitev izvršbe zato, ker bi vsled pravice koga drugega bila oprava izvršbe nedopustna, mu ne pristojata proti zavezancu pravica do povračila ustavitvenih stroškov. (Knjiga judikatov št. 215.) 181
 - b) Če dolžnik vsled izvršbe poplača terjatev zahtevajočega upnika, je tudi dolžan povrniti mu stroške ustavitvenega predloga. (Knjiga judikatov št. 216.) 183
 - c) Na rok vezan pravdni spis, ki se po §§ 84 in 85 civ. pr. r. vrne zaradi manjkajočega podpisa odvetnikovega in čegar stvarna vsebina mora po zakonu biti navedena v gotovem roku, ker bi sicer bila izključena, — more se v roku, ki je določen za zopetno predložitev, po odstranitvi dotičnih formalnih pogrškov, predložiti tudi s premembami vsebine, ali nadomestiti z novim spisom druge vsebine, ki mu je pa priložiti vrnjeni spis, ako se premembe tičejo le po zakonu dopustne odstranitve nadaljnjih formalnih pogrškov prvotnega spisa, ali podajajo navedbe, ki niso vezane na rok. (Knjiga judikatov št. 217.) . 185
 - d) S čl. 285 trg. zak. ni bil razveljavljen § 908 obč. drž. zak., kolikor priznava nekrivi stranki pravico, obdržati to, kar je dobila za aro, ali zahtevati nazaj dvojno tega, kar je bila dala za aro. Tudi čl. 354 in 355 trg. zak. ne nasprotujeta pri trgovskem kupu uporabi te pravice. Ta pravica pa se more izvrševati le namesto pravice do izpolnitve ali do povračila škode, podeljene v čl. 354 in 355 trg. zak. nekrivi stranki, ne pa obenem s tema pravicama. (Knjiga judikatov št. 218. Dopolnitev pravoreka v repertoriju št. 48.) 189
 - e) V poravnavi, sklenjeni med nezakonskim očetom in njegovim otrokom, ugotovljena pravica je zgolj po-

Slovenski Pravnik.

Leto XXXI.

V Ljubljani, 15. julija 1915.

Št. 6. in 7.

Stališče ženske v avstrijskem pravu.

Spisal dr. Fran Mohorič.¹⁾

U v o d.

V dobi, ko tudi ženstvo stremi in se v ženskih združenjih bori za enakopravnost, samostojnost in neodvisnost svojega spola v zasebnem in javnem življenju; v dobi, ko tudi pri nas ne nahajamo več žensk — le učiteljic, ampak srečavamo tudi že, najsi poredkeje, doktorice-zdravnice (v Trstu, v Bosni, na Dunaju), drugod nahajamo tudi odvetnice in poslanke;²⁾ v dobi, ko poslujejo tudi že pri nas v zasebnih trgovskih službah poleg prodajalk tudi šolane kontoristke, blagajničarke, — po odvetniških, notarskih in samoupravnih in javnih pisarnah tipkarice, solicitorke in pisarniške ravnateljice, — v jetnišnicah jetničarke, — pri pošti poštne uradnice in upravnice; v dobi, ko je bila tudi v Avstriji voljena prva deželna poslanka na Češkem, četudi vsled razpustitve deželnega zbora ni prišla do vladnega pripoznanja in izvrševanja tega poklica; v dobi končno, ki je rodila in dala veljavo svetoyne učenosti Poljakinji madami Curiljevi, in v dobi, ki se postavlja celo s pogumnimi pilotkami, — v tej dobi pač ne more biti odveč, če tudi naše ženstvo pregledno premotruje svoje pravno stališče po domačih veljavnih zakonih in se vsaj nekoliko ozira po tem, kar mu more prinašati ali prinaša bližnja bodočnost.

¹⁾ „Splošno žensko društvo v Ljubljani“ se je bilo obrnilo do društva „Pravnika“ s prošnjo, naj bi priredilo predavanja o ženskem pravu. Da se tej želji ustreže, je imel uvodno predavanje pisatelj dne 20. decembra 1913. Podal je le bolj okvir tvarine za bodoča podrobna predavanja. Na tej podlagi je „mutatis mutandis“ nastal pričujoči spis. Tvarina v obsegu izvršenega prava je izdelana podrobno.

²⁾ Na Švedskem; časopisi poročajo, da je na Angleškem nad 1000 zdravnic. V kmečkem koledarju (Celje) za leto 1914 je objavljena slika prve ameriške sodnice; pravkar (18./12. 1913) sem čital v dnevniku o prvem ženskem notarju v Italiji. Na vseučilišču v Frankfurtu imajo prvo vseučiliščno profesorico zdravilstva.

I.

Pravice na polju zasebnega državlanskega prava.

1. Glede pravice osebnosti sta po našem občnem državlanskem zakoniku oba spola enakovrsta. Ženska more kakor moški pridobivati vse pravice zasebnega prava in enako tudi sklepati obveznosti zasebnega prava v zakonitih mejah kakor moški.

To so pridobitve francoske revolucije, evangelij prirodnega prava,¹⁾ ki je temelj tudi našemu zakonu.

Osebnostna enakovrnost je vzakonjena v nastopnih določbah:

a) Vsak človek (torej brez razlike spola) ima prirojene, že po razumu uvidne pravice (§ 16 o. d. z.) in zato ga je smatrati osebo.

b) Vsakdo (torej brez razlike spola) je pod pogoji, predpisanimi v zakonih, zmožen pridobivati pravice (zasebnega prava § 18).

c) Enako in celo izrecno poudarja te pravice zakon v § 1349.: Tuje obveznosti more prevzeti brez razlike spola vsakdo, komur pristojna prosta uprava svojega premoženja.

V zasebnem pravu glede pravice osebnosti je torej naše ženstvo lahko povsem zadovoljno z določbami našega občnega državlanskega zakonika, starega že nad sto let.

Iz dosedanjih navedb sledi samo od sebe, da naš zakon zlasti tudi pri starosti bodisi glede pridobitve ali glede obveznosti ne dela nobene razlike med moškim in ženskim spolom; torej zlasti ne med

Naknadno čitam v časopisu „Agramer Tagblatt“ 27./12. 1913 o prvi doktorici gospodinjstva, katero dostojanstvo je podelilo ameriško vseučilišče Illinois na podlagi znanstvenega dela.

Glede ženske volilne pravice (aktivne in pasivne) stoje v prvi vrsti a) Združene države avstralske, kjer deloma do tri četrtine volilk (izmed vseh volilcev) oddaja glasove; (poročilo N. W. J. z dne 2. 1. 1914); b) Nova Zelandija, kjer je leta 1911 oddalo glasove 82,50% volilk; c) Finska, kjer je 1908 oddalo glasove nad 56% opravičenih volilk, kjer je volilk 707.247, volilcev pa 642.813, poslank je bilo l. 1907 — 19; 1908 — 25, 1911 pa samo 14, in se torej ženske (navolivši se poslanskih brig) ne poganjajo več v toliki meri za poslarstvo. d) Naknadno tekom leta 1915 so dobile tudi na Danskem — žensko aktivno in pasivno volilno pravico. — Žensko izvolitev izrečno izključuje zakon Goriški in Gradiški, Solnograški in Predarlski.

¹⁾ Naravne, pravijo, so to pravice. Aškerc; Zimska romanca.

otroci do sedmega leta starosti; med nedorasleci do štiriinajstega leta; med nedoletniki do štiriindvajsetega leta starosti. Istotako zakon ne razlikuje spola pri besnikih, blaznikih in bebcih, pri zapravljivcih in odsotnikih (§ 21).

Glede ženitnega zakona navaja § 90 po svojem napisu skupne (pravice) zakoncev:

a) Predvsem imata oba dela enako obveznost k zakonski dolžnosti, zvestobi in dostojnemu vedenju.

b) Toda že § 91. z napisom: »Posebne (pravice in obveznosti) soproga« določuje nekoliko drugače: Mož (soprog) je glava rodbine. V tej lastnosti ima zlasti pravico, voditi hišno gospodarstvo; obvezan pa je tudi, priskrbovati soprogi dostojno vzdrževanje po svojem premoženju, in jo zastopati v vseh priligih.

c) Po § 92. (ki ima napis: Posebne pravice in obveznosti soproge) dobi žena možovo ime,¹⁾ uživa pravice njegovega stanu, je obvezana slediti mu na njegovo domovališče, ga po močeh podpirati v domačnosti in pridobivanju, in kolikor zahteva domači red, izpolnjevati njegove odredbe, in skrbeti za njih izpolnjevanje.

Ta določba torej nalaga soprogi v pretežni meri dolžnosti. Vobče pa te razlike niso tako velike in dejansko pomenljive.

Dobro pravi prislovica: V omejitvi se kaže mojster. In meni se zdi, če nekoliko z oddaljenega stališča motrim ta paragraf, kakor bi uredniki občega državlanskega zakona, ko so z resnim očesom določali te pretežne obveznosti za soprogo, — v ozadju vendar le mislili s skrivnim in tankočutnim nasmehljajem, da je ostalo med vrstami še dovolj prostora tudi za soproge pravice ali predprave pod streho domačije, ki jih bo soproga znala in jih zna stopnjevati z ljubeznjivostjo, s preudarnim odnehanjem in umno obzirnostjo, z vsestransko brižnostjo in varčnostjo do dejansko neomejene visoke stopinje. Ali ni tudi naš narod prisodil soprogi istotako med besedami (živi govor nima vrst) pretežne veljave v pregovoru: »Žena podpira tri vogle« (torej mož pa samo enega)?

Seveda izvenokrožja domačnosti, pro foro externo, velja strogo besedilo zakonovo in so soproge predprave neizprosne.

d) Take predprave soproga nahajamo tudi še v 28. poglavju našega zakona o premoženjskih pravicah obeh sprogov, odnosno v

¹⁾ ... »Jaz dal njej kos sem svojega imena«. Aškerc: Zimska romanca.

ženitnih dogovorih, zlasti v § 1237., ki govori o tem, da v zakonu, če ni posebnega dogovora, obdrži vsak soprog lastnino svojega premoženja, in da tudi pri tem, kar eden soprog v zakonu pridobi, nima drugi soprog nikake deležnosti.

e) Vendar se v končnem pristavku izreka: »V dvomu se domneva, da je pridobitev soprogoва«. Soproga mora torej v takem slučaju dokazati nasproti obstoječi pravni domnevi — svojo pridobitev.

f) Važno predpravico sporogovo ustanavlja tudi § 1238. o. d. z.: Dokler soproga ni ugovarjala, velja pravna domneva, da je ona zaupala soprogu kot svojemu zakonitemu zastopniku oskrbovanje svojega prostega premoženja.

g) Dalje § 1239.: Soprog se glede na tako oskrbovanje sicer sploh smatra kakor kak drugi pooblaščen stvarni skrbnik; vendar on jamči samo za temeljno premoženje ali glavnico. Glede haska, pridobljenega tekom oskrbovanja, soprog ni dolžan dajati računa, če se to ni izrečno dogovorilo; račun je namreč smatrati poravnanim do dneva razrušenega oskrbovanja.

h) In končno še § 1240.: Tudi soproga ni dolžna zaračunati preužitka, ki ga je sicer odstopila soprogu, pa tekom zakona sama imela. Vendar je sprogoma prosto, taka tihoma privoljena oskrbovanja ustaviti.

i) Določbe §§ 1227. in nasl. o doti, zaženilu itd. so pogodbenega značaja in zato ne spadajo nadalje v obseg naše razprave; sicer pa velja v njihovem področju popolna ravnopravnost obeh spolov v zmislu poprejšnjih navedb.

Kakor znano, se soproga uspešno obrani sprogovega oskrbnitstva in najboljšo ovrže zakonito domnevo sprogovega oskrbovanja s tem, da naznani sodišču odpoved sprogovega oskrbovanja; sodišče vzame to odpoved na znanje in jo razglasi na sodni deski in krajevno običajno ali še na ostrejši način, po objavi v časnikih i. t. d.

3. V področju obč. državlanskega zakona je končno še omenjati stališče, ki ga zavzema žena kakor zakonita zastopnica v rodbini.

Žena pri nas ni mogla biti popolna samostojna zastopnica svojih nedoletnih ali sploh nesamopravnih otrok in je imela v tem oziru nasproti možu zdatno podrejeno in omejeno stališče.

Pod napisom: Podpiranje varuhinje po sovaruhu je določal § 211.:

a) Materam in starim materam, ki prevzamejo varstvo, je dodati sovaruha. Ta je po § 213. dolžan, da pri opraviilih, za katerih veljavnost je potrebno privoljenje varstvenega sodišča, so-
podpiše prošnjo varuhinje, ali jim pridene svoje posebno mnenje, ali na zahtevo sodišča poda neposredno o takem opraviilu svoje mnenje.

Tukaj so torej prav jasno bile izrečene omejitve varuhinje.

Kakor sodobne določbe, je tudi to določbo razlagati iz odnošajev svojega časa pred sto leti, ko ženske še niso bile, kakor danes, večče poslovanja izven doma, zlasti pri oblastvih; ko so ženske bile vezane še bolj kakor danes na dom in ognjišče, pa tudi osebno niso mogle hoditi k oblastvom, razen v skrajni sili. Očividno iz tega razloga je zakon dovolil varuštvo samo materam in starim materam, ter je varuhinjam določil pripomočnika — sovaruha.

b) § 192. namreč določa izrečno, da se (drugim) osebam ženskega spola, istotako tudi redovnikom in inozemcem varuštvo ne sme nalagati.

Nekaj enakega določa tudi § 198. glede dopustnosti varuhov, ako oče ni določil nobenega varuha ali je določil nesposobnega, — v takem slučaju je varuštvo zaupati predvsem očetovemu očetu, potem materi, nadalje očetovi materi in končno drugemu sorodniku in sicer onemu, ki je moškega spola, najbližji ali med enakovrstnimi starejši.

Toda glede varuštva je prinesla delna novela k o. drž. zakoniku iz leta 1914, uvažujoča napredek ženske v današnjih dneh, važne in žensko pravo razširjajoče določbe.

a) Če je bila dosedaj poklicana k varuštvu otrok mati šele na drugem mestu za starim očetom, je pozvana sedaj na prvem mestu, in očetov oče šele na drugem mestu, kadar namreč mati sama ne more prevzeti varuštva (§ 26. k § 198. o. d. z.).

b) Po novem zakonu vodi mati varuštvo samostojno brez sovaruha. Sovaruha je materi dodati le izjemoma:

1.) Kadar je upravičenec — oče sam oporočno odredil sovaruštvo;

2.) kadar mati varuhinja sama zahteva sovaruha;

3. kadar sovaruha imenuje sodišče iz posebnih važnih razlogov, zlasti zaradi obsežnosti in težavnosti varuških poslov;

4. kadar zahtevajo to posebne razmere nezakonskega otroka za zaščito otrokovih pravic, na pr. pri tožbah zaradi očetovstva in preživnine itd. (§ 27. k § 211. o. d. z.).

Po novem zakonu more mati varuhinja predlagati, da se odpusti dosedanji sovaruh ali skrbnik, in da se ona sama imenuje za edino varuhinjo ali skrbnico (§ 29.).

e) Pa tudi tujim otrokom morejo biti ženske samostojne varuhinje. V to svrho pa potrebujejo privoljenja soproga, razen a) kadar gre za varuštvo lastnega otroka, b) kadar je mož izrečen umobolnim, ali kadar je mož neznanega bivališča ali c) je zakon ločen (§ 22. k § 193. o. d. z.).

d) Ženske in sicer samo matere in stare matere so celo primorane sprejeti varuštvo; s tem je obenem izrečeno, da se ženske ne morejo siliti k varuštvu za tuje otroke, pač pa imajo pravico do takega varuštva (§ 24. k § 145.).

4.) Ker občni drž. zakonik dovoljuje ženski zlasti neomejeno pridobivnost in obveznost, in s tem tudi prosto razpolago s svojim premoženjem, zato ji mora dosledno dovoljevati tudi prosto razpolago po z a d n j i v o l j i, torej z oporoko in volilom, in tudi v tem oziru naš zakon ne pozna razlike med moškim in ženskim spolom. Zlasti ne ovira soproge dejstvo, da je po pravni domnevi mož upravnik njenega premoženja.

Zakon v § 533. govori samo o z a p u s t n i k u, toda glede na načelno zakonovo naziranje ni dvoma, da ta izraz pomeni zapustnika ali zapustnico.

§ 568. dovoljuje zapravljevcu (moškega in ženskega spola) razpolagati zadnjevoljno le z eno polovico premoženja.

Iz razloga nezmožnosti razpolagati s premoženjem so tudi nedorasleci nesposobni delati oporoko; nedoletniki, ki še niso izpolnili 18. leta, jo morejo delati samo ustno pred sodiščem. Tudi tukaj sicer ni razlike med moškimi in ženskami. Razun pri sodišču mogo nedoletne osebe v isti obliki delati oporoko tudi pri notarju (§ 70. not. reda). Glasom § 569. pa se more po izpolnjenem 18. letu izreči zadnja volja brez omejitve.

Z oporoko človek na viden način posvedoči svojo zadnjo voljo glede svojega premoženja. Vendar se ta svedočba tiče le oporočnika samega in njegove proste razpolage, glede katere zakon, kakor izhaja iz prejšnjih navedb, ne dela razlike med moškimi in ženskami.

Po novem (začasnem) zakonu so v področju obč. drž. zakonika predvsem razširjene ženske pravice v rodbinskem pravu.

Če so dosedaj imeli nezakonski otroci zakonito dedno pravico le za nezakonsko materjo, imajo sedaj razširjeno dedno pravico tudi za vsemi sorodniki (nezakonske) matere, torej tudi za materinimi starši, prastarši, tetami, strici itd. (§ 65. k § 754. o. d. z.). Zato pa dedujejo za nezakonskim otrokom vzajemno in istotako tudi (nezakonska) mati in njeni sorodniki (§ 66. k § 756. o. d. z.).¹⁾

II.

Pravice po trgovinskem zakonu.

Nekoliko razširjene so pravice žensk v trgovinskem; v me-
ničnem in obrtnem zakonu.

1.) Trgovinski zakon priznava ženski enakopravni značaj trgovke.

¹⁾ Za primero: Kako se razvija žensko pravno stališče v inozemstvu, naj se omenjajo za skrajni sever in iztok (po nemški knjigi: der Entwurf des russischen Zivilgesetzbuches, dargestellt und besprochen von Wilhelm von Seeler, Professor der Universität Berlin, Guttentag 1911) nekatere točke iz osnutka civilno-pravnega zakonika iz leta 1905 za Rusko.

Pravice osebnosti. § 1. Vsakomur se od dneva rojstva do smrti priznava sposobnost, imeti in pridobivati zase imovinskopravne in osebne pravice. Torej brez razlike za moški ali ženski spol. Po § 2. je zasebnopravnost neodvisna od spola, vere in stanu, kolikor zakon izrečno ne dela izjem. V enakem zmislu se glasi § 3., 4. vsakomur (moškim enako enako kakor ženskam) pristojna privica poljubno naseliti se, prebivati, pridobivati vsakovrstno premoženje, baviti se z rokodelstvom, trgovati in obrtovati kolikor niso določene izrečne izjeme.

Glede stališča ženske v rodbini ustanavlja osnutek za oba soproga dolžnost k zakonski zvestobi, medsebojni skrbi in pomoči (§ 230). Možu kot glavi rodbine pristojna odločevalni glas v rodbiškem življenju; pri zlorabi te moči pa žena ni obvezana podvreči se (§ 231.). Žena je gospodinja hiše in pomaga možu po možnosti pri delu in obrtu (§ 232). Zakonca sta obvezana bivati skupaj; žena mora slediti možu, če premeni domovališče, izvzemši slučaj nevarnosti za njeno življenje, zdravje ali za obstoj ali red v rodbinskem življenju (§ 234). Mož mora preskrbovati ženo po svojih močeh in svojem stanu. Če žena po svoji krivdi ne prebiva z možem, ima pravico le do najpotrebnejše preskrbe. Nasprotno pa mora žena oskrbovati moža, kadar se nahaja v sili.

Dota (pridanoje) ostane last ženina, čeprav je bila izročena možu (§ 252.). Noben zakonec ni upravičen razpolagati s premoženjem drugega brez posebnega pooblaščenja (§ 239.).

Varuh more biti mož in žena (§ 534.)

To je pač posledica enakopravnosti ženske pri razpolaganju in obveznostih glede svojega premoženja.¹⁾ Vendar je opozarjati na eno dejstvo. Trgovina je nekaj strokovnega. Za njo je treba izuka in posebne izvežbanosti, ki ob izdaji obč. drž. zakonika z ozirom na takratno nedostatno šolstvo ženskemu spolu še ni bila navadna, pač pa mnogo manje pristopna nego moškemu.

Iz tega vidika nam je tedaj presojati ženske upravičenosti v trgovinskem pravu.

V členu 6. trg. zakona se določa: *Ženska*, ki se obrtoma peča s trgovinskimi opravili (*trgovka* — *Handelsfrau*), ima v trgovinskem obratu vse pravice in dolžnosti *trgovca*. V tem členu se tudi izrečno določa, da se trgovka v trgovinskih opravilih ne more pozivati na ugodnosti, ustanovljene zanjo v (nekaterih) drugih državah.

Glasom člena 7. ne more biti zakonska žena brez moževega dovoljenja — trgovka. Vendar se smatra že, da je mož privolil, če žena z moževo vednostjo in brez njegovega ugovora — trguje. Sicer pa more namesto moža dati ženi dovoljenje tudi sodišče (§ 6. uvod. zak. k trg. z.). Ta člen tudi določa, da trgovčeva žena, ki možu v trgovinskem obratu samo pomaga, ni trgovka.

Da se more trgovka v trgovinskih opravilih veljavno obvezovati, kakor poudarja člen 8., je glede na ženski priznано načelo prostega razpolaganja samoumevno.

Ravnotako tudi določba § 9, da se more trgovka, — ne glede ali neomožena ali omožena — sama zastopati pred sodiščem.

2. Najstrožja plačilna obveznost je svojstvo *menice*; vendar menično pravo nima za ženstvo nobene posebne določbe in zato nobene omejitve. Glede obveznosti iz menice torej med moškim in žensko ni razlike.²⁾

¹⁾ Če je žena trgovka, — ne more stati poleg nje kak moški in biti odgovoren pri premnogh poslih trgovine. Zato ni preostajalo že svoj čas zakonu nič drugega, nego pustiti ženi-trgovki proste roke in prosto poslovanje v trgovini, kadar je enkrat postala samostojna trgovka.

²⁾ Menica — upniku prekorišten vrednostni papir posebne veljave — je za dolžnika hud neizprosni dolg. Ona je namenjena zgolj in izključno le za strokovno v takih poslih izbežbane ljudi, kajti goli podpis ustanavlja že obveznost strogega, najtočnejšega plačila v trenutku zapalosti — brez usmiljenja in brez ozira na to, ali je podpisalec prejel pokritje ali ne. Menica je namenjena pravim trgovcem in trgovskim veleobrtnikom, za to med moškimi in ženskimi trgovci menično pravo ne more delati razlike.

Člen 1. meničnega zakona določa: Menično sposoben je vsak, kdor se more pogodbeno obvezati. Drugače je na Francoskem, kjer ženske nimajo menične sposobnosti, izvzemši samo ženske-trgovke.

3. Tudi obrtni zakon mora predvsem uvaževati načelno enakopravnost obeh spolov v prosti razpolagi in obveznosti.

Na podlagi tega načela je zgrajena določba § 2³ obrt. zak. Sploh zakon ne utemeljuje glede pripustnosti k obrtnemu obratu nobene razlike.

Obrtni zakon razločuje tri vrste obrta: proste obrte, rokodelske obrte in koncesijske obrte (§ 1 ob. zak.)

Obrti, ki niso niti rokodelski niti koncesijski, so prosti, na primer trgovski obrt.

Glede rokodelskih obrtov določa § 8⁸ ob. z. nekatere olajšave za izkaz izvežbanosti pri obrtjih, ki jih izvršujejo navadno ženske. Ne dolgo tega sem čital v časnikih, da je neka ženska napravila — čevlarski pomočniški izpit, druga pa mizarskega.

Posebno obzirnost na žensko delavstvo določajo §§ 74⁵, 88 a, 93, 94⁴ ⁵, 96 b³ ob. z., zlasti pri večjih obrtnih podjetjih in posebno zaradi dostojnega ravnanja, umestnosti dela, zdravstvenih ozirov nedoletnic in otročnic, nedopustnosti nočnega dela v tovarnah itd.

III.

Slovesna svedočba.

Glede samosvedočbe na polju zasebnega državlanskega prava smo videli, da more biti ženska sama sebi svedok ravnotako kakor moški; ona more zlasti posvedočiti z isto močjo kakor moški svojo zadnjo voljo. V zadnji volji razpolaga človek s svojim premoženjem, v razpolaganju z imetjem ni razlike med moškimi in ženskami, in tudi glede samosvoje svedočbe o takih razpolaganjih ne. Zato je pismena oporoka ženske prav tako veljavna kakor oporoka moškega, in to iz razloga naravnih, prirojenih človeških pravic ne more biti drugače.

Vse drugačno pa je vprašanje pri svedočbah za druge, zlasti in v prvi vrsti pri slovesni svedočbi.

1. Najvažnejša je slovesna svedočba pri oporokah. Za takšno so pa po § 591 obč. drž. zak. absolutno nesposobni: blazniki, slepci, glušci, mutci, mladeniči pod 18. leti, ženske osebe, redovniki,

hudodelci iz dobičkarstva. Ženske se tukaj nahajajo v prav čudni družbi. Zakon je svoj čas ženskam odrekel pravico oporoškega svedoštva, ker je bil mnenja, da ženske v gospodarskih in drugih važnih zadevah, ki pridejo pri oporoki v poštev, nimajo zadostnega umevanja in pregleda. Ta nazor se je sedaj seveda že preživel.

Samo v okoliščinah nevarnosti morejo po obč. drž. zak. biti ženske, redovniki in mladeniči, nad 14 leti stari, oporočni svedoki na ladjah, ob času kuge ali drugih nalezljivih bolezni.

2. Slovesno svedočbo nahajamo še pri nekaterih pravnih poslih.

Taki pravni posli so vobče oni, pri katerih je treba posebnega poverjenja, da je res opravičenec osebno razpolagal s svojimi pravicami, namreč kadar je treba posvedočbe njegove istotnosti na pravnih listinah, za katere je predpisano sodno ali notarsko poverjenje. Ako v dejanskem slučaju sodnik ali notar stranke ne pozna, treba za to dveh slovesnih svedokov, ki s svojim podpisom poverjujeta, da je podpisalec zares isti, ki z listino razpolaga. Po zakonu z dne 4. junija 1882 št. 67 drž. zak. se sme ženska pritegniti za svedočbo istote samo kot druga svedokinja.

Novela k obč. drž. zak. je odstranila tudi omejevanje žensk glede slovesne svedočbe, namreč:

1. Tudi ženske mogo biti prav kakor moški oporočne priče brez vsakega omejevanja (§ 55 k § 586, 591 in 601 obč. drž. zak.).

2. Zlasti morejo odslej ženske biti priče pri (vseh) pismenih listinah in oporokah ter notarskih zapisih in poverjenjih in sicer edine ali dopolnitvene priče in morejo istotako poverjevati podpise v malotnih zemljiškoknjižnih zadevah (§ 3).

3. Končno pozna tudi kazenskopravni red slovesno svedočbo takozvanih sodnih svedokov, ki jih je pozivati pri važnih činih preiskave, zlasti pri izvedencih. Tudi tukaj zakon izključuje sodne svedoke - ženske, zahtevajoč v § 102 kaz. pr. r. izrečno le moške svedoke.

IV.

Stališče ženske v pravnem postopanju.

V nekoliko drugačnem oziru kakor zgolj v področju zasebnega prava pride ženska v poštev kot upravičenka v pravnem postopanju in sicer: 1. v civilnem postopanju to je a) v spornem,

b) izvenspornem, in c) nespornem (izvršilnem) postopanju, in 2. v kazenskem postopanju.

V vseh postopanjih so bolj ali manj vplivni in odločevalni oziri javnega prava.

A. Ženska pride v postopanjih v poštev v prvi vrsti pri dokazu. Dokazila pa so poleg krajevnega ogleda, listin, izvedencev — tudi priče in stranke same, sploh osebe.

V dokazno svrho je iz naravnih razlogov sposobno vse, kar more pojasniti ali izpričati sporno zadevo. Najbolj sposobna je pač oseba — poizvediteljeva in kot taka vsaka razsodna oseba brez razlike spola v enaki meri. Čestokrat ženska boljše opazuje nego moški.

B. Drugače pa je v vseh postopanjih več ali manj pravno stališče ženske zmanjšano nasproti moškim.

1. Kar zadeva zastopanje

a) samega sebe, je za civilno postopanje naglašati, da oseba brez razlike spola lahko civilne pravice pridobiva in se lahko veljavno obvezuje, zato ji mora zakon prepustiti pravico, da izterjava, da je terjana, in da pred sodiščem te svoje zadeve zastopa sama, kolikor ni predpisano zastopanje po strokovnjaku-odvetniku.

b) povsem drugačna je zadeva glede zastopanja drugih, tukaj je pravica ženske omejena.

α) V § 29 civ. pr. r. je zastopanje drugih, v kolikor ni predpisano odvetniško postopanje — torej pri okrajnih sodiščih — izrečno omejeno na svojepravne osebe moškega spola.

β) Samo ena izjema je določena v prilog ženski in sicer samo soprogi v § 449 civ. pr. r., ki dovoljuje, da sme v malotnih zadevah žena zastopati s pooblastilom svojega moža.

2. V kazenskem postopanju so pravice ženske nekoliko večje, a sicer tudi nepopolne.

a) Kjer ni predpisano zastopništvo po strokovnjakih zlasti odvetnikih (§ 39 kaz. pr. r.), more ženska zastopati sama sebe.

α) Ona je za svoje kazenske čine sama odgovorna, mora in more zato tudi dajati odgovor sama, namreč kot obdolženka ali obtoženka zagovarjati se sama.

β) Pri prestopkih in pregreških more nastopati ženska sama kot zasebna obtožiteljica ali udeleženka, ker zakon ne dela

in ne more delati razlike; ako potreba, more sodišče moškemu ali ženskemu zasebnemu obtožitelju ali udeležencu naložiti, da si najame na kraju sodišča stanujočega pooblaščenca ali pravnega zastopnika iz seznamka zagovornikov (§§ 46—50, 91, 236² kaz. pr. r.).

b) Zopet drugačna in omejena je ženska pravica glede zastopanja drugih.

α) V obče je žensko zastopanje drugih po kaz. pr. redu iz l. 1873 nedopustno.

β) Izjemoma mogo vložiti po § 282 ničnostno pritožbo in po § 465 priziv za moža — žena in njegovi sorodniki v navzgornji ali navzdolnji vrsti, torej možski in ženski, zlasti mati, sestra itd.

γ) Pri prestopkih je po § 455² kaz. pr. r. obdolženec upravičen, da se da zastopati po pooblaščenču, vprašljivo je, ali tudi po ženski. Warhanek (Ger. Z. 1912/22) se izreka proti dopustitvi žensk, istotako Rulf, a Waser jo pripušča, saj ženske za moža in sorodnike smejo vlagati ničnostno pritožbo in priziv. To stališče bo tudi pravo, ker zakon ne razlikuje med pooblaščencom in pooblaščenko in ker pri prestopkih ni razlogov za preveliki formalizem, posebno ker v zadevah zasebne obtožbe veljajo v mnogem oziru določbe obč. drž. zakonika zlasti o pooblastitvi (§§ 1002, 1008 obč. drž. zak.).

δ) Kot posebnost naj se omenja iz določbe § 404 k. p. r., da so ženske in sicer tudi soproge, matere in sorodnice izključene od navzočnosti pri izvršitvi smrtne kazni.

ε) Sicer pa more ženska kot sel in poročevalka za drugega javiti se pri sodišču in doseči v potrebnih slučajih brez pooblastila uspeh za pošiljatelja, ker je v kazenskem pravu treba dognati objektivno resnico, in mora zato sodišče v mnogih zadevah poslovati uradoma in zlasti poučevati stranke o njih pravicah v zmislu § 3 kaz. pr. r. osobito tudi o pravicah in dolžnostih glede zastopnika in zagovornika.

3. Manj formalno kakor v civilni in kazenski pravdi je zastopanje drugih v izvenspornem postopanju, kjer gre največkrat za doseg sporazuma, in je sporne zadeve zavračati na civilnopravno pot (§ 1⁷). Saj že za vročbo navadno ni predpisana vročba v lastne roke in po sodnem organu, ampak zadostuje vročba domačinom (§ 2³, 6 izvensp. postopnika).

Vendar je v »Not. Ztg.« 1912 dr. E. Kellner zastopal nazor, da je nedopustno žensko zastopništvo; uredništvo samo pa se je v pristavku izreklo zanj.¹⁾

4. Žensko zastopništvo je končno pripuščeno v postopanju pred obrtnimi sodišči, ne sicer izrečno, pač pa tihoma, ker § 25 zakona od 27. novembra 1896, št. 218 drž. zak. ne dela razlike med moškimi in ženskami in dopušča zastopanje po sorodnikih, poslovodjih in nameščencih, med katerimi so torej tudi sorodnice, poslovodke in nameščenske, saj trgov. zakon pripoznava celo prokuristke (čl. 42 trg. zak.) in trgovke.

5. Kar velja za izvensporni postopnik, velja po večini tudi za nesporno (izvršilno) postopanje, o katerem se bo še govorilo posebej.

V.

Ženska v javnem in cerkvenem pravu.

Najmanj enakopravnosti in pravic so deležne ženske v področju javnega prava.

1. V politiki se celi narodi pri nas in drugod težko bore za pravico ravnopravnosti in čestokrat brezuspešno, zato je pač umevno, da si ženska na tem polju najtežavneje pribori novo pravico v zmislu enakopravnosti z moškim spolom.

a) Ženske so pač bile in so še znamenite in slavne vladarice, to pa gotovo ne iz politične enakopravnosti, — ampak le nadomestno, v slučaju prirodne sile, kjer in ker moških ni. Take prirodne sile pa preprosta državljanka nima na svoji strani.

b) Naše ženstvo bo, vzlic mogočnemu in zanje ugodnemu toku časa, še pač dolgo čakalo, da doseže enakopravnost z moškimi vsaj v navadnih pravicah državljanov. Samo na Švedskem postanejo ženske lahko poslankе, na Angleškem bijejo sufragetke krvavi boj za poslanstvo brez uspeha. Dolgo bo treba, da izvojuje naše ženstvo poleg učiteljic, poštaric, v novejšem času tudi nekaj doktoric-zdravnic (na Dunaju, v Trstu, v Bosni) — tudi svoje deželne in državne poslankе. Na Češkem je bila izvoljena za deželno poslanko Kuneticka, a javni glasovi so se množili, da ta poslanka ne bo pripoznana. Končno je bil razpuščen deželni zbor in vladi ni bilo treba razveljaviti prvega ženskega deželnega poslanstva.

¹⁾ V najnovejšem času — v začudenje — proti: o. 21./10. 1913 R I 737/13, Not. Zeit. 1913, 47.

c) Pri nas ženska še v občinski odbor ne pride, kako bi torej prišla v političnem upravnem življenju više. Za odbornike in namestnike se smejo voliti samo moški (§ 9 obč. vol. r. za Kranjsko).

V avstrijskih kronovinah imajo ženske pač volilno pravico kot davkoplačevalke — pa še tudi to le največ ne osebno, ampak s pooblastilom (§ 4 obč. vol. reda za Kranjsko), V najnovejšem času imajo ženske na Kranjskem pravico tudi osebne volitve v ljubljanski občinski svet. Voljene pa ne morejo biti.¹⁾ ²⁾

d) Izrečno so omejene ženske pravice nasproti moškim v § 30 društvenega zakona z dne 15. novembra 1867, št. 134 drž. zak.: Inozemci, ženske in nedoletniki ne smejo biti člani političnih društev.

V državi, kjer je omejena ženska volilna pravica, — in volitev je glavni predmet političnih pravic, — ni neumevno, da ženske ne smejo biti članice političnih društev. Čim pa pride neposredno volilna pravica žensk v splošno veljavo, moralo bo nehati tudi omejevanje žensk pri političnih društvih.

2. Kakor politične, tako spadajo, — vsaj v nekaterem oziru tudi cerkvene zadeve — osobito pri nas, v področje javnega prava zlasti tam, kjer in dokler ni urejena ločitev države in cerkve.

Cerkveno pravo ženskim pravicam ni ugodno.

¹⁾ Zato nosi mati županja, kakor jo lepo naziva naš narod, del županovega imena le po pravu ljudske govornice, kakor svētnica, deželna glavarka itd.

²⁾ V zadnjem času (glej „Agramer Tagblatt“ z dne 27./6. 1913, ženska priloga) — so časniki prinesli tudi poročilo o študiji državnega poslanca češkega, dr. Frante, predloženo ustavnemu odseku poslanske zbornice: O vprašanju ženske volilne pravice in nje zgodovinskem razvoju. Zanimiva razprava izvaja, da so imele v starem parlamentu (zgrajenem na kurijah) veleposestnice aktivno in pasivno volilno pravico; da imajo trgovke posredno volilno pravico v trgovske in obrtne zbornice; da žene v Avstriji, kolikor imajo volilno pravico, volijo le posredno s pooblastilom. V Gorici in Gradiški volijo ženske v splošni kuriji osebno, v mestih (razun Ljubljane, kjer volijo osebno) volijo ženske s pooblastilom, kakor sploh v Galiciji, Istriji, na Koroškem, Kranjskem, Moravskem, Štajerskem in Gorenjem Avstrijskem. Na Solnograškem, Tirolskem in v Šleziji volijo ženske v mestih in kmetskih občinah, na Predarelskem po novem zakonu 1909 v vseh volilnih razredih osebno, nesamostojne (zakonske) žene volijo po možu. Na Češkem, v Bukovini, Galiciji, na Koroškem, Kranjskem, Gornje Avstrijskem, Dolenje Avstrijskem, Štajerskem in Tirolskem zakon izrečno ne prepoveduje volitve ženskih poslancev.

a) Pač je krščanstvo v socialnem oziru pomoglo ženski do izdatno višjega stališča v domačnosti in v ženitnem zakonu, a pristopa v cerkveno upravo cerkev ženski ne dovoli.

Cerkveni običaj, — čeprav iz razumljivih razlogov, — deli ženske in moške v cerkvi na svoj kraj, ženske na manj dostojanstveni levi kraj.

Vendar se je ženska v cerkveni upravi povzdignila do redovnice, milosrčnice, učiteljice, menda celo med prvimi učiteljicami. Od milosrčnice — do lekarnice in zdravnice je takorekoč le en korak, in čudno je, da ga žensko redovništvo ni doseglo, ali se vsaj ni potegovalo zanj.

b) Saj se je ženstvo — redovništvo potegovalo celo za dostojanstvo duhovništva.

Neugodno stališče ženske v cerkvi ima svoj vir že v apostolskih časih, takrat seveda v drugačnih socialnih razmerah ženske. V pismu apostola Pavla na Korinčane¹⁾ je znani izrek: »mulieres taceant in ecclesiis.« Od duhovniškega posvečenja (ordinacije) so izključeni v prvi vrsti nekrščenci, nadalje pa ženske, ker po besedi apostola Pavla nimajo pravice glasovanja. Toda ženske se v cerkvi niso zadovoljevale s tem odrivanjem. V 12. stoletju so se španske redovnice resno potegovala za dosego duhovniškega dostojanstva, zlasti so zahtevale pravico izpovedovanja vsaj kot opatinje glede podrejenih redovnic. Pozivale so se na mater Marijo, ki je bila vrednejša od apostolov, zakaj bi torej opatinja ne mogla biti enakopravna drugim duhovnikom? Papež Inocencij III. je sicer pritrdil, da je bila Marija vrednejša nego apostoli, vendar pa Kristus ni izročil ključev nebeškega kraljestva njej, — in s tem je bila zadeva rešena (2. pogl. 10. dekr. de poenit.) za takrat in danes.²⁾

c) Skoraj čudno je, da ne nahajamo nikjer pri cerkvah — cerkovnic. In res žena ne more biti cerkovnica.

¹⁾ I. Kor. pogl. 14, 34: Žene naj v vaših zborih molče ..., zakaj grdo je ženi govoriti v cerkvenem zboru.

²⁾ Zanimiva je vest iz začetka 14. stoletja; učenjak Joannes Andrea, pisec glose h kanonskemu pravu (za liber sextus ter constitutiones Clementinae), vrstnik pesnika Petrarke, vseučiliški učitelj kanonskega prava v Bolonji je imel hčere-učenjakinje in učiteljice kanonskega prava na vseučilišču. Med njimi je bila hčerka Novella tako lepa, da je predavala za šolsko tablo zato, da ni njena lepota širila raztresenosti med poslušalci.

V Razlagovem »Pravniku Slovenskem« (l. 1872, str. 150) sem našel slučaj, v katerem je cerkvena občina postavila žensko cerkovnico. Cerkovnica je potem izterjevala bero, ki je nekateri župljani niso hoteli plačati; zato je cerkovnica zahtevala pri okrajnem glavarstvu, naj izterja zaostalo njeno bero uradnim izvršilnim potom. Okrajno glavarstvo je vprašalo župnika, ki je sicer potrdil, da je župno predstojništvo postavilo žensko cerkovnico pod pogojem, da cerkovniške posle opravlja po kakem moškem, kajti kakor se spodobi, cerkvenih služeb ženska ne sme opravljati. Vzlic župnikovemu priporočilu je okrajno glavarstvo izterjanje cerkovničine bere odbilo, ker more cerkovniške posle po določbah cerkvenega prava opravljati le moški kot clericus minor in se z opravljanjem teh poslov po hlapcu le izogne pravu. Na cerkovničino pritožbo je namestništvo štajersko poročalo zadevo škofijstvu, ki ženski ni priznalo cerkovniškega dostojanstva, in potem je namestništvo odbilo pritožbo cerkovnice, pač pa je župniku naročilo, naj on izterja bero in plača terjatev nepriznane cerkovnice.

Kakor cerkovnica, ne more ženska biti tudi ministrantka, saj spada ministrovanje istotako v cerkovnikove posle.

VI.

Ženska v izvršilnem postopanju.

Stališče ženske v izvršilnem pravu je odvisno od stališča državlanskega prava. Ker pristojna ženski po našem državlanskem zakonu popolna enakopravnost v razpolagi s svojim premoženjem, zato pač načeloma tudi v izvršilnem postopanju ne bo najti za žensko drugega stališča, kakor zlasti v predhodnem spornem ali izven-spornem postopanju.

1. Seveda se more v izvršbi ženska v svojih zadevah zastopati sama. Tudi glede svedočbe za druge ni nobene razlike, ker § 78. izvrš. r. predpisuje veljavo vseh dotičnih določb v §§ 1. do 73. c. pr. reda (glej Schauer pri § 78. izvrš. r.).

Toda za izvršbo veljajo javna načela v mnogo večji meri nego li za civ. pr. red, in sodnik ni vezan samo na dokaze, predlagane po strankah, marveč ima pravico uradoma zaslišati tudi druge udeležence ali pojasnilce (§ 55. i. r.).

Na podlagi te določbe v zakonu in tudi v praksi ni ovire, da v izvršbi zastopa žena moža s pooblastilom ali celo brez pooblastila. Na vsak način pa ženino posredovanje lahko prepreči izključevalne posledice za moža. Zlasti na moževo očitno korist ne bo zadržka zoper ženino zastopanje. V dvomljivih slučajih pa je sodišču ravno na podlagi § 55. možno še n a k n a d n o zaslišati moža osebno.

Na vsak način je torej že v teh slučajih najti večje uvaževanje ženstva, nego sicer v spornem postopanju.

2. Nekatere posebnosti izhajajo iz posebnega stvarnega položaja pri izvršbi.

Obč. drž. zakonik izraža načelo, da more tudi kdo drugi na korist dolžniku (ne na njegovo škodo) plačati njegov dolg in s tem olajšati njegovo obveznost (§§ 1358, 1422, 1423).

Iz tega načela je dosledno izvajati, da more t r e t j a oseba tudi v drugem oziru koristno posredovati za dolžnika. Torej je tudi žena upravičena, da sama plača pri opravi izvršbe možev dolg in predlaga na zapisnik za njega u s t a v i t e v i z v r š b e. Tukaj ona nastopa brez pooblastila za moža v njegovo korist. Tudi sicer more žena prinesiti izkaz plačila na sodišče in za moža predlagati ustavitve.

Sodna praksa se brez pomisleka drži tega pravila.

V točki 20³. navodila za izvršilne organe nahajamo pod napisom: prostovoljne dajatve izvršenca — določbo: prostovoljne dajatve v svrhu izpolnitve izvršbenega zahtevka — ali del te dajatve ima izvršilni organ sprejeti od zavezanca ali od kake druge, k dajatvi pripravljene osebe, torej zlasti tudi od soproge, sestre, matere itd., sploh ženske. Pri plačilu ni gledati na to, kdo plača, ampak kaj in koliko; in enako nadalje v točki 21.: Če zavezanec ali kdo d r u g i za njega dá plačilo pred začetkom oprave izvršbe, — je od nje odnehati (§ 46. izvrš. r.).

3. Toda še eno važno prikazen nam je v izvršilnem pravu vpoštevati v zmislu razširjenih ženskih pravic.

a) Izvršilno pravo potrebuje za svojo svrhu nekaj posebnih pomožnih činiteljev, med njimi zlasti prisilnega upravnika, predvsem r e d n e g a p r i s i l. u p r a v n i k a. Seveda so v zakonu imenovani samo prisilni upravniki in ne upravnice. Zlasti tudi § 106. izvrš. r., govoreč o napravi seznamkov za prisilne upravnike, govori samo o upravniki in ne o upravicah.

O pravnem značaju prisilnega upravnika so mnenja različna. Nekateri ga smatrajo zastopnikom sodišča, drugi zastopnikom zahtevaj. upnika ali zavezanca. Nedvomno pa je prisilni upravnik sodni nameščenec, izvršilni činitelj, ki mora zastopati koristi zahtevajočega upnika in zavezanca ali celo postranskih upnikov, kakor nanese stvarni položaj in prilika. Nedvomno tudi stoji prisilni upravnik pod javno zaščito v zmislu § 68. k. z., je torej uradna oseba.¹⁾

b) Izvršilni zakon pozna tudi posebno vrsto prisilnega upravnika, namreč pri začasni upravi po izdražbi zavezančevega zemljišča (§§ 159. in nasl.).

a) § 161. določa zlasti, da preide prejšnja prisilna uprava z dnem domika v upravo na korist izdražitelja.

Po § 159¹. se more tudi izdražitelj imenovati (začasnim) upravnikom.

Izdražitelj pa je lahko vsakdo, kdor razpolaga s svojim premoženjem, in kdor izkupilo plača, saj v tem oziru zakon (§§ 18, 1349 o. d. z.) ne dela in tudi z ozirom na pravice osebnosti ne more delati razlike med moškim in ženskim izdražiteljem. Tudi je ženska lahko samostojna trgovka, ki se peča s kupcijami na malo in veliko.

b) Poglejmo, kake obveznosti prevzema izdražitelj ali izdražiteljica.

Po določbi § 156. izvrš. r. prehaja nevarnost izdražbanega zemljišča na izdražitelja (izdražiteljico) že z dnem podeljenega domika. Od tega dne mu pristojajo vsi pridelki in dohodki zemljišča, zadevajo ga pa tudi vsa prevzeta bremena, zlasti davki in davščine.

Izročitev zemljišča in knjižni prepis pa se sme izvršiti še le po izpolnitvi dražbenih pogojev.

Zato tudi opravlja upravo zemljišča na svojo korist le za slučaj, da res izpolni dražbene pogoje. Sicer pa mora dati račun o svoji upravi, povrniti ves hasek in vse pridobljene pridelke (§ 145. i. r.) in ga v tem slučaju torej zadeva vsa uradna odgovornost začasnega prisilnega upravnika in odnosnočasne upravnice, pa tudi mu pristojajo vse uradne pravice, zlasti uradna zaščita v delokrogu začasnega upravnništva.

¹⁾ Glej zlasti. Dr. K. Ohmayer Ger. Z. št. 33, 34, 44/1905 Hypothek und Zwangsverwaltung; Ehrenzweig Dr. Albert, J. Bl. št. 12/910 Parteilstellung des Zwangsverwalters.

In tako vidimo, da je v tem slučaju stvarna potreba postala soboriteljica ženske pravice in enakopravnosti.

V svojem sodnem poslovanju v Ljubljani sem imel dva slučaja ženske izdražiteljice in začasne upravnice — brez zadržka.

c) Toda iti nam je še korak dalje.

Kakor zakon ne more zabraniti, da je ženska — izdražiteljica, tako in tem manj more braniti in tudi dejansko ne brani, da je ženska — upnica, izterjevalka in naposled zaht. upnica.

V zadevi prisilne uprave pa določa zakon,

α) da zaseženo zemljišče izdraži lahko tudi zaht. upnik sam, in seveda istotako zaht. upnica, tako, da je torej ženska lahko zaht. upnica in izdražiteljica ter začasna upravnica obenem.

β) Dalje dopušča zakon, da more tudi pri redni prisilni upravi biti v nekaterih slučajih redni izvršilni upravnik — zaht. upnik sam (§ 107.).

γ) Končno določa zakon, da za začasno, izdražiteljevo upravo veljajo vse iste določbe kakor za redno prisilno upravo (§ 159¹—⁵ izvršilnega reda).

In sedaj zopet samo ob sebi nastaja vprašanje, ali more biti tudi ženska — zlasti zaht. upnica — redna izvršilna upravnica?

Pri tem vprašanju moramo razlikovati dva slučaja: a) imenovanje prisilnega upravnika izven osebe zaht. upnika; b) imenovanje prisilnega upravnika v osebi zaht. upnika.

Ad a). Prisilnega upravnika v navadnih slučajih imenuje sodišče izmed zaupnih oseb, katere naznani sodišču politično oblastvo in o katerih je v zmislu § 106. napravljen poseben seznam. V tem seznamu se nahajajo dosedaj sami moški. Pri sestavi seznamka sodeluje politično oblastvo, ki dosedaj še ni predlagalo nobene ženske in se tudi ni nadejati, da bi jo imenovalo kmalu. V tem slučaju torej tudi sodišče ne more imenovati ženske upravnice iz seznamka, ker je v seznamu ni.

Ad b). Toda zakon dopušča v izjemnih slučajih osobito na upravičeni predlog strank tudi imenovanje upravnika izven upravniskega seznamka, zlasti če sposobnega upravnika ni, ali nobeden noče ali ne more prevzeti upravnštva iz drugih važnih razlogov (§ 107¹—³).

Ker zakon ne izključuje zaht. upnika, more končno biti prisilni upravnik — zaht. upnik sam.

In če je zaht. upnik ravno ženska, more in mora postati ženska na svoj predlog prisilna upravnica, kajti drugače se prisilna uprava ne more izvesti, izvršba bi se morala ustaviti, s tem pa bi se odrekla pravna pomoč — državljanki.

Dosedaj sicer še tak dejanski primer prisilne upravnice ni znan, vendar ni nikakor izključen.

Uradno (to je brez strankinega predloga) je sodno imenovanje redne prisilne upravnice — ženske izključeno tako dolgo, dokler pristojna politična oblastva ne bodo priporočala žensk za upravniški seznamek. Za vsprejem v tak seznamek je predvsem merodajna dejanska sposobnost in izvežbanost, sicer pa ženske izrecno niso izključene.

VII.

Zaključni pregled kaže, da v veljavnem pravu nahajamo ženske pravice tudi tam, kjer jih zakon izrecno sam ne navaja.

1. Tako nahajamo ženske pravice v področju zasebnega prava povsod tam, kjer gre za pravice osebnosti, za prirodne pravice.

Vzglede smo našli pri pravicah razpolage, in dosledno tudi razpolage s premoženjem z zadnjevoljno naredbo, kjer zakon, govoreč o zapustniku, mora govoriti istotako o zapustnici.

Posledice tega načela nahajamo v izvršilnem pravu:

- a) Ženska je upnica, terjalka, tožnica, zaht. upnica;
- b) nadomestna izvršilna plačevalka;
- c) izdražiteljica — začasna upravnica;
- d) zaht. upnica — izjemna redna prisilna upravnica.

2. V področje javnega prava segajo čisto tudi zasebne pravice, ki imajo za posledico večkrat tudi učinke v javnem pravu. Kdor ima premoženje, plačuje davek, ima zato tudi volilno pravico v večji ali manjši meri. Zato zasebne pravice pridobivajo zasebnim upravičencem tudi javne pravice.

Pravice ženske v javnem pravu pa so čestokrat omejene iz razlogov javnega prava, iz javnih ozirov, največkrat izrecno, včasih zgolj tiho. Zato v javnem pravu ni že vselej ustanovljena ženska

pravica, ako je zakon izrečno ne izključuje. Uveljavljenje ženskih pravic v javnem pravu pa je tam najugodnejše, kjer zakon ženske ne izključuje in zlasti, kjer je posledice javnega prava iskati v pravicah zasebnega prava, kakor osobito v obrtnem pravu. Po tej poti so si ženske priborile celo v političnem pravu — vsaj dejansko izvolitev deželnozborske poslanke, ki pa žal ni prišla do končne pravne rešitve.¹⁾

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Ako zahtevajoči upnik predlaga ustavitev izvršbe zato, ker bi vsled pravice koga drugega bila oprava izvršbe nedopustna, mu ne pristojajo proti zavezancu pravica do povračila ustavitvenih stroškov.

(Knjiga judikatov št. 215.)

Radi nasprotujočih si določb je plen. senat c. kr. vrhovnega sodišča s sklepom od 23. marca 1915, prez. 100, sklenil vpisati gorenji pravni stavek v knjigo judikatov iz razlogov:

Pravdnemu razmerju strank ustreza njiju razmerje v izvršilnem postopanju. Stranki sta isti, identiteta strank se ne spremeni s sukcesijskim ali jamstvenim razmerjem, ki je izkazano po §§ 9. in 11. izvrš. reda. Tako v pravdnem kakor v izvršilnem postopanju stopijo lahko druge osebe s pravnimi, oziroma izvršilnimi strankami v pravni stik in tako povzročijo vprašanje o povračilu stroškov, ki se ne na-

¹⁾ Žensko vprašanje je pri nas povsem neobdelano. Tudi z ženskim vprašanjem se je bavil tuptam kdo le mimogrede.

Prvi je pač v našem slovstvu budil pozornost za žensko vprašanje — kar je značilno za naše razmere in za osebnost pisatelja (edini) dr. Radoslav Razlag v „Novicah“ l 1871: O samostalnosti ženskega spola. Pozneje se pojavljajo večji ali manjši paberki redko v spisih Pavline Pajkove, v novčjem času za drugod početega živahnega gibanja ženskega v socialnem pomenu v Slovenki (Marica Strnadova, Zofka Kvedrova); zadnja leta je prinašala članke socialnega ženskega vprašanja „Slovenska žena“, in v zadnji dobi prinaša „Agrar Tagblatt“ nedeljsko žensko prilogo, posvečuje pažnje o ženskem gibanju po vsem svetu; večje ali manjše vesti o ženskem socialnem gibanju prinašajo prilično tu in tam naši dnevnikarji.

naša edinole na razmerje in vedenje pravih strank. K takim stroškom spadajo stroški ustavitvenega predloga, če ga poda zahtevajoči upnik vsled pravice koga drugega, radi katere bi bila izvršba nedopustna.

Za vprašanje, ali je zahtevajoči upnik upravičen zahtevati povračilo stroškov za svoj ustavitveni predlog od zavezanca, prihaja v poštev § 74. izvrš. r. Po § 78. ib. veljajo v izvršilnem postopanju občne določbe c. pr. reda, zato je tudi določbe o stroških, toda le, kolikor ni v izvršilnem redu drugače določeno. Dejanski pa je v § 74. izvrš. r. poseben predpis za vprašanje stroškov glede na izvršilne stranke, a tudi ta predpis velja le, kolikor ni za posamezne slučaje kaj drugega določenega.

Posebne predpisa za pričujoči slučaj ni v izvršilnem redu; na pričujoči dejanski stan je torej vporabiti občno pravilo § 74. Iz tega paragrafa se predvsem ne da posneti, da je za vprašanje o povračilu stroškov merodaven uspeh izvršbe. Tako se § 74. naravno razlikuje od načelne uredbe, katero vsebuje § 41. c. pr. reda za vprašanje stroškov. Dočim je torej v pravnem postopanju za vprašanje stroškov — razun nekaterih izjem n. pr. §§ 45., 41. c. pr. r. — načeloma merodaven uspeh, ne velja to za izvršilno postopanje, razen v nekaterih slučajih n. pr. pri ustavitvah po §§ 35., 36., 39., št. 1 izvrš. r.

Tudi stroške brezuspešnih eksekucij mora trpeti zavezanec. Toda bistveni predpogoj je, da se izvršilno dejanje obrača proti imovini zavezanca, da se torej na dopusten način posega v njegovo imovino. Ako se takšnemu posegu na dozdevno imovino zavezančeve upira pravica druge osebe, pravica, vsled katere bi oprava izvršbe bila nedopustna, tedaj manjka izvršbi zahtevajočega upnika objektivni predpogoj, izražen v načelu, da sme zahtevajoči upnik posegati edinole v imovino zavezančeve. Če je torej tudi izvršba vsled določbe § 253. izvr. r. formalno v redu, je vendar materialno neosnovana, ako se izkaže pravica druge osebe.

Ako se izvršbi upira druga oseba, je dvojje možno: Zahtevajoči upnik pripozna takoj pravice druge osebe, ne da bi se z njo spuščal v pravdo; in odneha od izvršbe; tedaj izjavlja s to ustavitvijo zahtevajoči upnik, da pripoznavi zgrešeni poseg, in v takem slučaju ni najti predpogoja za vporabo § 74. i. r., da mora namreč zavezanec povrniti zahtevajočemu upniku samo stroške izvršilnega postopanja, ki so potrebni za vresničbo pravice. Če pa se zahtevajoči upnik

spusti v pravdo z drugo osebo, potem reši vprašanje o izvršbi sodba, in če zmaga druga oseba, se izvršba ustavi na podlagi sodbe.

Iz vsega tega izhaja, da se stroški ustavitve, ki so nastali vsled nastopa druge osebe, ne dajo naprtiti zavezancu, ker jih ni on povzročil in ker tudi nikakor niso potrebni za vresnično pravice. Manjka torej onih predpogojev, pod katerimi bi bil zavezanec po § 74. dolžan plačati zahtevajočemu upniku stroške, in je torej izrečeni pravni stavek utemeljen.

X.

b) Če dolžnik vsled izvršbe poplača terjatev zahtevajočega upnika, je tudi dolžan povrniti mu stroške ustavitvenega predloga.

(Knjiga judikatov št. 216.)

Ker so odločbe, ki uveljavljajo nasprotni nazor, opirajo na nižje navedene paragrafe obč. drž. zakonika, treba je proti njim navesti naslednje:

Po §§ 1426. in 1369 o. d. z. je plačnik upravičen, da od tistega, komur je bilo plačano, zahteva popolnem zakonito pobotnico; kdor je torej plačan, mora izdati plačniku pobotnico, in sicer, ako je bila poplačana terjatev vknjižena, pobotnico, za izbris sposobno. Zakonite zaveze, da bi moral dolžnik plačati stroške pobotnice, ni; ti stroški ne spadajo niti k pravnim, niti k izvršilnim stroškom, mora jih torej trpeti tisti, komur je bilo plačano, ako ni posebej dogovorjeno, da jih plača dolžnik.

Zastavodajec je v zmislu obč. drž. zakonika dolžan poplačati dolg le, ako se mu vrne zastava. Knjižni upnik je pa po plačilu le dolžan, zastavodajcu omogočiti, da izvede knjižni izbris (§§ 469. in 1369. o. d. z.).

V obč. drž. zakoniku je stvar drugače uravnana za premične in drugače za nepremične zastave. Pri izvršilnem rubežu premičnine se ne more vporabljati predpis § 460. o. d. z. o vrnitvi zastave, ker tudi pri ustanovitvi zastavne pravice ni treba premičnine vzeti v hrambo upnikovo (§ 452. o. d. z. in § 256. izvrš. r.) in občni drž. zakonik sam v § 450. napotuje slučaje podelitve sodniške zastavne pravice na sodni red.

Obč. drž. zakonik torej ne da nikake opore za rešitev spornega vprašanja, katero je odločiti izključno le po predpisih izvrš. reda. To,

da je zahtevajoči upnik dolžan izdati dolžniku pobotnico na svoje stroške, ne prihaja tukaj v poštev, ker ima izvršilni sodnik pred seboj le ustavitveni predlog, o čegar stroških je določiti le po določilih izvrš. reda.

Po § 74. izvrš. r. mora dolžnik povrniti zahtevajočemu upniku stroške, ki so bili potrebni za vresničbo pravice, razun če bi bila izvršba ustavljena iz razlogov §§ 35., 36. in 39., št. 1, izvrš. r., ali iz drugih, zahtevajočemu upniku najkasneje začetkom oprave eksekucije že znanih razlogov (§ 75. izvrš. r.). Ta predpis določa le nekoliko posebnih slučajev, v katerih ne pristojajo upniku nikaki izvršilni stroški, nastali do ustavitve, in ne pozna razlike v tej smeri, ali so ti stroški že bili pravomočno prisojeni ali ne; tudi pravomočno prisojeni stroški odpadejo. Iz tega posebnega predpisa, ki velja za vse izvršilne stroške v nekaterih slučajih, ne gre izvajati a contrario, da ima zahtevajoči upnik vedno pravico do stroškov ustavitvenega predloga, ako se izvršba ustavi iz drugih razlogov, nego li iz razlogov, v § 75. izvrš. r. navedenih. Pravi zaključek a contrario bi bil le ta, da v drugih slučajih ne izgubi zahtevajoči upnik vseh izvršilnih stroškov; s tem pa ni za rešitev našega vprašanja nič pridobljenega.

Zategadelj treba le preiskati, ali ustavitveni stroški 1. spadajo k stroškom izvršilnega postopanja, 2. ali so potrebni za vresničbo pravice in 3. ali jih je povzročil dolžnik (§ 74. izvrš. reda).

Prvo najvažnejše vprašanje je, ali je upnik, ki je plačan, po zakonu zavezan, podati ustavitveni predlog. Gotovo je jako važno, da sodišče zve pravočasno o poplačanju upnika, ker se postopanje, ko je dovoljeno, vrši pod vodstvom sodišča samo po sebi, ne da bi bilo treba praviloma novih predlogov upnikov. Razen tega ni v izvršilnem redu predpisa, ki bi ustanavljal dolžnost upnika, da mora zahtevati ustavitev. Prepuščeno je tako upniku kakor dolžniku, da jo zahtevata (§ 39., št. 6 in 40 izvrš. r.); zakonodavec je očitno tega mnenja, da lastni interes sili stranki k ustavitvenemu predlogu.

Načeloma bo v interesu dolžnika, da se eksekucija ustavi, kadar je plačana terjatev. Izkušnja pa uči, da temu vedno ni tako. Dolžnik čestokrat plačuje upniku polagoma, da bi nazadnje nanj pritisnil in ga pridobil za poravnavo.

Poplačani upnik pa, ki ni predlagal ustavitve eksekucije, je še nadalje zahtevajoči upnik, in to mu lahko prizadene nepotrebnih izdatkov. Možno je, da mu preti tožba dolžnika po § 35., ali tožba

druge osebe po § 37. izvrš. r.; tudi se bi lahko z uspehom proti njemu vložila uporna tožba po § 231. izvrš. r.

Stroški zahtevajočega upnika, ki mu nastanejo z ustavitvijo, so torej za gladko vresničbo pravice potrebni; vresničba pravice namreč ni položaj, v katerem je sicer upnik plačan, toda postopanje še ni končano in znabiti vsled tega nastanejo naslednje nepravilike, ki katerikrat vzamejo poplačilu vrednost. Izvršilno postopanje ni končano s poplačanjem zahtevajočega upnika, ampak z ustavitvijo.

Iz teh razlogov izhaja, da je treba predlog za ustavitev izvršilnega postopanja šteti k izvršilnim stroškom. Ta predlog je povzročil dolžnik, ker se ni držal plačilnega roka in tako dal povod k izvršbi, in te stroške je smatrati tudi za potrebne.

(Plenisimarni sklep c. kr. vrhovnega sodišča z dne 23. marca 1915 št. 101 prez.)

X.

c) Na rok vezan pravdni spis, ki se po §§ 84 in 85 civ. pr. r. vrne zaradi manjkajočega podpisa odvetnikovega in čegar stvarna vsebina mora po zakonu biti navedena v gotovem roku, ker bi sicer bila izključena, — more se v roku, ki je določen za zopetno predložitev, po odstranitvi dotičnih formalnih pogrškov, predložiti tudi s premembami vsebin ali nadomestiti z novim spisom druge vsebine, ki mu je pa priložiti vrneni spis, ako se premembe tičejo le po zakonu dopustne odstranitve nadaljnjih formalnih pogrškov prvotnega spisa, ali podajajo navedbe, ki niso vezane na rok.

(Knjiga judikatov št. 217.)

Sporno vprašanje: Ali se sme premeniti vsebina pravnega spisa, ki je bil vrnen po §§ 84 in 85 civ. pr. r. v popravilo zaradi manjkajočega odvetnikovega podpisa? — ima vobče odločilen pomen le pri spisih, katerih vložitev je vezana na rok, določen po sodniku ali po zakonu. Kajti gotovo je, da se vloge, ki niso na rok vezane in so v civilni pravdi pripustne, lahko glede vsebine vsak čas premene ali s popolno novimi vlogami nadomeste, kadar so bile vrnene zaradi pogrškov v obliki.

Tako jasen pa ni pravni položaj, ako gre za pismene vloge, ki so na rok vezane. Vendar tudi v tem slučaju ne more biti dvojbe, da se pismena vloga, ki je bila vrnena v svrho odstranitve formalnih

pogreškov z gotovim rokom, sme združiti s takšno novo navedbo, s katero stranka doslej še ni izključena in ki bi se smela brez pomislekov uveljaviti tudi s posebnim spisom. Tako sme stranka po § 179 civ. pr. r. do konca ustne razprave navajati nove, na predmet te razprave se nanašajoče dejanske trditve in nova dokazila. Tako torej sme toženec, kateremu se je bil njegov odgovor na tožbo vrnil, da v gotovem roku odstrani formalne pogreške, navesti v spisu, ki ga znova predloži, premembe, ki se nanašajo na nove dejanske trditve in nova dokazila. Kajti s takimi novimi navedbami ni izključen do konca razprave in bi bilo nerazumno, če bi se mu branilo dopolniti vrneni spis, ko more isto uveljaviti s posebnim spisom.

Če pa je navedba take vrste, da se mora po predpisu zakona oddati v gotovem roku, drugače da je izključena, onda stranka, ki ta rok zamudi in poda formalno pogrešno vlogo, ki ne obseza na rok vezane navedbe in se sedaj vrne v svrho odstranitve formalnega pogreška, ne more imeti pravice, da bi v roku za zopetno predložitev kasneje navedla, kar je zamudila. Kajti če bi se to dovolilo, bi to ne bilo le podaljšanje prekluzivnega roka, določenega za tako navedbo, torej za pretežno večino v zakonu določenih neodložnih rokov, temveč tudi kršenje pravic druge stranke, ki more zahtevati, da je stranka, ki je v zamudi, tudi izključena z zamujeno navedbo.

V tem slučaju, ko gre za vrnitev spisa radi manjkajočega podpisa odvetnikovega, se uveljavlja, da ni moči zahtevati od odvetnika, naj bi vlogo, ki jo je spisala znabiti prava nevešča stranka ali celo zakotni писаč, podpisal vzlic drugim pogreškom v obliki in vsebini. To je seveda v gotovih mejah pravo. Ako civilnopravdni red v § 27 odst. 1. določa, da se morajo stranke dati zastopati po odvetnikih pred zbornimi sodišči prve stopinje in pred vsemi sodišči višje stopinje, hoče se s tem doseči, da bi stranke v pravnih zadevah, odkazanih zbornim sodiščem in praviloma važnejših, ter v instančnem postopanju, kjer imajo gotove oblike za uresničbo pravice strank zlasti velik pomen, bile deležne pomoči prava večjih oseb in da ne bi trpele škode vsled neznanja zakona in zlasti ne vsled kršenja oblik. Odvetnik pa, ki se nanj stranka obrne, je po § 9 odvet. reda dolžan, da prevzeto zastopstvo izvede po zakonu in da čuva pravice svoje stranke proti slehernemu marljivo, verno

in vestno; pravico ima, da vse, kar smatra po zakonu umestno za zastopanje svoje stranke, navede brez okolščin, in da popolnoma uporabi vsa njena napadalna in branilna sredstva, kolikor ne nasprotujejo njegovemu pooblastilu, njegovi vesti in zakonom. Ozira se na te odvetnikove dolžnosti in podeljene mu pravice pač ne gre zahtevati, da bi odvetnik vlogo, katero sestavi prava nevešča oseba ali zakonni pisar, in katera se v zastopniški pravdi zaradi manjkajočega podpisa odvetnikovega vrne v popravilo, kar podpisal in pogreške vloge kril s svojim imenom. Treba mu je torej priznati pravico, da vlogo, ki se je vrnila v popravilo, spravi s premembami vsebine v sklad z obliko, ki je predpisana v zakonu, kakor treba, da se z vlogo po redu ravna in da tako izpolni svoj pravdni namen.

Vendar pa ta pravica odvetnika ni neomejena. Že § 9 odvet. reda pravi, da more »uporabiti napadalna in branilna sredstva strank, ki ne nasprotujejo zakonu«. Če se navajajo dejanske trditve in dokazila, od katerih je stranka radi zamujenega roka že izključena, je to gotovo nasprotno zakonom. Ravnotako kakor se odvetnik, ki je prevzel zastopanje stranke, na prvi stopnji po odvetniku nezastopane, ne more sklicevati na § 9 odvet. reda, da bi proti predpisu §§ 482 odst. 2 in 504 odst. 2 civ. pr. r. navajal v prizivnem in revizijskem postopanju v interesu svojih strank nove trditve in dokazila, ne more mu tudi biti dovoljeno, da bi v spisu, ki se vrne v popravilo, obenem ko ga podpiše, dodajal dejanske navedbe, s katerimi je stranka že izključena vsled pretekega v to določene roka.

Pri rešitvi danega vprašanja je načeloma vztrajati na tem, da §§ 84 in 85 civ. pr. r., oziroma § 89 oprav. reda mislijo le na odstranitev formalnih hib in da se v ta namen ne morejo uporabljati neomejeno, nego po začetnih besedah § 84 civ. pr. r. le, kolikor ni v civ. pr. redu ukazano nič drugega. S tem so določene meje, v katerih se more prosto gibati odvetnik, ki naj podpiše vlogo, vrneno v popravilo. Sme torej, kakor je že bilo uvodoma rečeno, brez pomisleka navajati vse to, kar bi njegova stranka po danem stanju spora smela navesti s posebnim spisom, nadalje sme odstraniti vse formalne hibe vrnenega spisa, kakor je po §§ 84 in 85 civ. pr. r. dovoljeno.

Iz tega izhaja, da bi n. pr. ne bilo dopustno, če bi se hotelo radi manjkajočega podpisa odvetnikovega v popravilo vrnene ugo-

vore proti meničnemu plačilnemu nalogu dopolniti z novimi ugovori, ki jih ni vseboval prvotni spis; kajti po judikaturi vrhovnega sodišča ter §§ 557 in 559 civ. pr. r. mora toženec navesti proti meničnemu plačilnemu nalogu vse svoje ugovore v zakonitem nepodaljšljivem roku treh dni in ne gre ozirati se na ugovore, ki se šele po preteku tega roka navedejo. Prav tako bi bilo nedopustno, če bi se hotelo iz istega razloga v popravo vrneni prizivni ali revizijski spis dopolniti z novimi, v prvotnem spisu ne uveljavljenimi prizivnimi ali revizijskimi razlogi, ali ako bi se hotelo v prvotnem spisu nahajajoči se nedostatek navedbe prizivnih ali revizijskih razlogov, oziroma nedostatek gotove navedbe odstraniti z dopolnitvijo spisa, poprave potrebnega. Kajti po §§ 471 št. 3 in 474 odst. 2 civ. pr. r. se mora zavreči priziv, ako niso prizivni razlogi navedeni posamič niti izrecno niti z razločnim vzklicem nanje, isto velja po § 515 civ. pr. r. tudi za revizijo. Ako torej prizivni ali revizijski razlogi sploh niso navedeni ali so označeni le nedostatno, tedaj ne sme z ozirom na začetne besede § 84 civ. pr. r. biti ukrepa po tem določilu zakona in po § 85. Zato je imeti tudi dodatno dopolnjenje ali premembo dotičnega spisa za nedopustno.

S takšno uporabo §§ 84 in 85 civ. pr. r. se ne dela stranki nobena krivica, če se pomisli, da je vsaka sporna stranka z uradnimi obrazci, uvedenimi po § 94 opr. reda in po naredbi pravosod. ministrstva z dne 7. oktobra 1897 št. 38 naredb., opozorjena že ob začetku postopanja pred zbornimi sodišči na potrebo, privzeti si odvetnika, in ravno tako ob razglasitvi odločbe po § 432 odst. 2 civ. pr. r. poučena o potrebi odvetnika za instančno postopanje, in končno, da se strankam da tudi ob vročitvi odločbe z uvedenimi uradnimi obrazci jasen pouk, — tako da bi bilo naravnost neopravičljivo, ako bi se strankam, ki vzlic temu ne privzamejo odvetnika, dajale z nezakonito razlago §§ 84 in 85 civ. pr. r. in vsled tega s podaljšanjem neodloživih rokov ugodnosti na škodo druge stranke.

Če je potemtakem prememba vsebine vlog, ki se vrnejo v popravo, dopustna, tudi ni ugovarjati temu, če poda namesto vrnene vloge odvetnik, ki da svoj podpis, nov v tu določenih mejah premenjen spis; le treba je v takem slučaju tudi vrneni spis zopet predložiti sodišču, da zamore to ali višja instanca preiskati, ali so premembe dopustne in ali se gibljejo v zakonitih mejah.

Po vsem tem je v zaglavju navedeni pravni stavek upravičen.
(Plenis. sklep c. kr. vrhovnega sdišča z dne 23. marca 1915 št. j. 95 prez.)

X.

d) S čl. 285 trg. zak. ni bil razveljavljen § 908 obč. drž. zak., kolikor priznava nekrivi stranki pravico, obdržati to, kar je dobila za aro, ali zahtevati nazaj dvojno tega, kar je bila dala za aro. Tudi čl. 354 in 355 trg. zak. ne nasprotujeta pri trgovskem kupu uporabi te pravice. Ta pravica pa se more izvrševati le namesto pravice do izpolnitve ali do povračila škode, podeljene v čl. 354 in 355 trg. zak. nekrivi stranki, ne pa obenem s tema pravicama.

(Knjiga judikatov št. 218. Dopolnitev pravoreka v repertoriju št. 48.)

Razmerje med čl. 285 trg. zak. in med deželnim pravom je že dalj časa komaj sporno. Zgodovina o postanku tega člena uči,¹⁾ da hoče njegov drugi odstavek le poistotiti pojma »Daraufgabe« in »Angeld« in odkloniti mnenje, da bi značila ara posebno izpolnitev. Ustanavlja torej, da ara ni nikak pridavek k predmetu izpolnitve pogodbe, nego če sta predmet pogodbe in ara iste vrste, potem je aro vračuniti v pogodbeno izpolnitev, če pa sta predmet pogodbe in ara razne vrste, da jo je treba vrniti. To izpričuje tudi besedilo zakona. Kajti če je tu brez nadaljnje razlike govorjenje o vrnitvi in zaračunu are, in če je zaračun možen le pri izpolnitvi pogodbe, potem je zakon moral imeti v mislih izključno le slučaj pogodbene izpolnitve. Ob nasprotnem nazoru bi bilo treba aro vrniti tudi tedaj, če se pogodba ne izpolni po krivdi, a to bi naravnost nasprotovalo namenu are, da namreč zavaruje izpolnitev. Drugi odstavek čl. 285 trg. zak. velja torej le za slučaj izpolnitve pogodbe. O usodi are v slučaju neizpolnitve pogodbe sploh ne govori čl. 285 in torej v tem slučaju veljajo občna načela deželnega prava.²⁾

Za področje avstrijskega zakona ima po § 908 obč. drž. zak. nekriva stranka pravico, pridržati prejeto aro in zahtevati povra-

¹⁾ Prot. 415 in nasl., 1313.

²⁾ Hahn str. 98; Staub 5. izd. str. 747.

čilo dane are v dvojnem znesku.¹⁾ Tudi judikatura se je po pretežni večini pridružila temu načelu.

Kar velja za aro pri dogovorih sploh dokaj nesporno, to po mnenju mnogih ne velja za kupčije. Pravijo, da § 908 obč. drž. zak. ne ustanavlja le mere za povračilo škode, nego da določa poseben način abstraktne likvidacije škode, s katerim zadobi zaveza kontrahenta v zamudi deloma značaj kazni. Trg. zakonik pa baže razun popolnoma določenega načina abstraktne likvidacije škode pozna le konkreten preračun škode in ne preti kontrahentu v zamudi z nobeno kaznijo. Ako bi se hotelo stranki, ki pogodbo drži, proti stranki, ki je v zamudi, priznati razun pravic po zmislu čl. 354 in 355 trg. zak. tudi pravice po § 908 obč. drž. zak., potem bi pristopile k pravicam iz omenjenih določb tudi še druge nadaljnje pravice. Pravice stranke, ki drži pogodbo, so pa baže proti drugi stranki, ki je v zamudi, v čl. 354 in 355 trg. zak. natančno naštete; osobito da se prodajalec, izvršujoč likvidacijo potom are, izogne samopomožni prodaji, predpisani v čl. 354 trg. zak.²⁾

Ta pravni nazor pa ni pravilen, ker čl. 354 in 355 trg. zak. ustanavljata glasom najstarše odločbe³⁾ »le pravne nasledke neizpolnitve pogodbe, kakršni nastanejo ob sebi po zakonu, in sicer brez ozira na postranske domenke, ki morejo nastopiti pri pogodbi, in zlasti tudi brez ozira na dano aro, vsled tega tudi ne izključujejo pravnega učinka dane are.« V drugi odločbi se pravi: »Pravica do propada are ali do plačila dvojne are ni nikaka pravica do povračila škode, kajti nima za pogoj pojma nastale škode. Znači se bolj za nekako dogovorjeno kazen, katero je treba plačati nekrivemu pogodbeniku. Na drugi strani se tičejo določbe čl. 354 in 355 trg. zak. odškodnine zaradi neizpolnitve in ustanavljajo le za to gotove modalitete glede načina in mere uveljavljenja. Ne tičejo se

¹⁾ Hasenöhr, Obl. recht, str. 552, prip. 58; Brix, HG. str. 298; Stubenrauch HG., str. 338; Canstein, Ger. Ztg. 1874 št. 9 in Handelsrecht II., str. 74; Blaschke-Pitreich, str. 304; Saxl, Über den Umfang der derogatorischen Wirkung des Handelsgesetzbuches v Zentralblatt f. d. jur. Praxis. 1890, str. 142; Staub-Pisko, 2. izd. str. 67; Kirchstetter, Komm. zum ABGB., 5 izd. str. 474 št. 3; nasprotno le Tatasiewicz, GH. 1875 št. 32.

²⁾ Saxl, na navedenem mestu, str. 143; Staub-Pisko, 2. izd., II. str. 344 in 362; odl. od 3/10. 1911 Rv V 2353 in 3 od 3/10 1911 Rv I 848.

³⁾ Odl. od 26/4 1865 št. 8426 Adl. Cl. 46.

vobče slučaja, da je bila dana ara in torej ne branijo uveljavljanja pravic iz § 908 obč. drž. zak.«¹⁾

Tem razlogom se da le pritrditi. Učinki dane are niso v trgovskem zakoniku urejeni za slučaj neizpolnitve pogodbe. Po zmislu čl. 1 trg. zak. nastopajo torej v tem slučaju, kadar ni trgovskih običajev, določbe občnega državlanskega prava. Te obsega § 908 obč. drž. zak. Možno je priznati, da dobi, ako je bila dana ara, zaveza pogodbenika, ki je v zamudi, značaj kazni in ča morejo pravice stranke, ki drži pogodbo, presegati glede mere in načina pravice, ki ji pristojajo po čl. 354 in 355 trg. zak.; toda vendar to ne more izključiti uporabe deželnega prava, ker temelji na dogovoru v zvezi z glavno pogodbo, ki v trg. zakonu ni uravnan. Izključitev učinkov dane are, določenih v § 908 o. d. z., se da temnanj izvajati iz čl. 354 in 355 trg. zak., ker ta člena urejujeta jasno le nasledke zamude ob sebi brez ozira na slučaj postranskega dogovora, in zato morejo nasledki zamude, ki so označeni v čl. 354 in 355 trg. zak., biti brez dvojbe modificirani z učinki, nastalimi vsled posebnega prava, kakor iz podelitve are ali iz dogovora konvenčne kazni.

Za to, da pravna načela, obsežena v čl. 354 in 355 trg. zak. ne nasprotujejo znabiti ob sebi pravnim nasledkom §-a 908 o. d. z., marveč da se v § 908 o. d. z. omenjeni nasledki dane are dajo s predpisi čl. 354 in 355 trg. zak. dobro izravnati, priča tudi ureditev v državlanskem zakoniku za Nemško državo. Tam so (§ 326) nasledki zamude pri izpolnitvi pogodbe urejeni podobno kakor v čl. 354 in 355 trg. zak. Vendar poleg tega velja določba § 338, da je prejemnik upravičen obdržati aro, kadar zaveze ne more izpolniti tisti, ki je aro dal, zaradi dejstva na njegovi strani, ali če je datatelj zakrivil razveljavljenje pogodbe, torej predpis, ki vsaj glede dolžnosti onega, ki da aro, stoji na istem stališču, kakor naš občni državlanski zakonik.

Če more potemtakem nekrivi pogodbenik ob neizpolnitvi trgovskega kupa obdržati aro, oziroma zahtevati dvojni znesek, je pa vendarle dopustno izvrševati to pravico le v mejah, ki jih glede tega predpisuje deželni zakon. § 908 o. d. z. določa pač, da nekriva stranka lahko, če se s »tem ne zadovolji«, zahteva izpolnitev ali pa

¹⁾ Odločba z dne 2. maja 1911 Rv V. 944/11.

odškodnino. Ako se odloči obdržati enoliko ali zahtevati dvojno aro, se s tem odreče pravici do izpolnitve ali odškodnine. Komaj se še zastopa nazor, da bi poleg tega, da se obdrži enolika ali zahteva dvojna ara, mogla pristojati še vrhtega izpolnitev ali odškodnina.¹⁾ Zato more nekriva stranka izvrševati pravico iz are tudi pri trgovskem kupu le, ako se ne zahteva izpolnitve ali odškodnine. Ne more torej poleg pravice, da obdrži aro, oziroma da zahteva dvojno, še uveljavljati odškodninsko zahtevo po trgovskem pravu zaradi neizpolnitve pogodbe.²⁾ Če izjavi verna stranka, da odstopi od pogodbe, je pogodba zrušena po krivdi druge stranke, in prvi stranki tedaj pristojajo pravice iz § 908 o. d. z.

V zmislu teh izvajanj bil je pravni stavek v repertorju pravo-
rekov št. 48³⁾ dopolnjen in v knjigi judikatov vpisan.

(Plenisim. sklep c. kr. vrhovnega sodišča z dne 13./4. 1915 števil 97/15 prez.)

X.

e) V poravnavi, sklenjeni med nezakonskim očetom in njegovim otrokom, ugotovljena pravica je zgolj pogodbena in nima rodbinsko-pravnega ali javnopravnega značaja; izvzemši obojestransko voljo, je moči premeniti ali razveljaviti tako poravnavo le po določbah §§ 1380. do 1391. o. d. z.

Tožnik, nezakonski oče, je sklenil dne 3. avgusta 1911 s tožencem, rojenim 22. aprila 1909, poravnavo, s katero se je zavezal, da bo plačeval za otrokovo prehrano in vzgojo po 30 K na mesec, dokler se otrok ne bo mogel sam preživljati, to pa nekvarno nadaljnim zahtevam, ako se izpremene otrokove potrebe in očetove razmere. Tudi je bilo določeno, da se naloži v sodno hrambo, kar bo ostalo denarja od mesečnih prispevkov.

Ta varstvenooblastno odobrena poravnava, ki so ji služili v podlago tožnikovi letni dohodki v znesku 1640 K, po tožnikovi

¹⁾ Glej Krainz, 2. zv. ch. 74; Hasenöhr, Obligatiwenrecht, 2. izd., I. zv. str. 55; in tam navedena literatura.

²⁾ Tako tudi odl. od 1/7 1914 Rv V 1366/14; nasprotna odl. od 11/1 1911 Rv II 978/10 in od 7/5 1912 Rv IX. 171/12.

³⁾ „S čl. 285 trg. zak. ni razveljavljen § 908 o. d. z., kolikor priznava nekrivi stranki pravico, da obdrži prejeta aro ali zahteva dvojno aro.“ (Seja 18/4 1873 št. 2678, V. senat).

trditvi že ob času sklenitve ni bila v pravem razmerju z njegovim imovinskim in pridobitnim stanjem in je daleč presegala njegovo plačilno zmožnost. Takrat je imel tožnik letnih dohodkov kot učitelj na ljudski šoli 1640 K, na obrtni šoli 400 K in pri pevskem in glasbenem društvu 400 K, skupaj 2440 K. Poravnal se je le pod pritiskom, ker mu je grozila nezakonska mati, da ga bo ovadila kazenskemu sodišču radi onečaščenja pod obljubo zakona in da ga bo tožila za visoko odškodnino. Če je poravnava ogrožala že početkom njegov obstanek, pomeni sedaj zanj in za njegovo družino gospodarski pogin, ker so se premenile njegove razmere tako, da je izdatno zmanjšano njegovo pridobitno in imovinsko stanje. Ob času sklenjene poravnave je bil komaj par dni poročen, dočim mu je sedaj skrbeti za ženo in dvoje zakonskih otrok. Vrhtega so odpadli postranski zasluzki pri obrtni in glasbeni šoli vsled vojne tako, da ima le učiteljsko plačo v sedanji visokosti 1780 K.

Z ozirom na ta položaj je predlagal tožnik sodbo, da naj se zniža preživitni prispevek na mesečnih 14 K, ki je edino primeren njegovim pridobitnim in rodbinskim razmeram.

Okrajno sodišče v Ljubljani (C IV 414/14) je ugodilo tožbenemu zahtevku tako, da je znižalo prispevek na mesečnih 16 kron. Ugotovilo je, da so tožnikove stvarne navedbe istinite, ter izreklo, da tiči v preživitnih pogodbah, sklenjenih za dolgo vrsto let, po naziranju strank gotovo važen pridržek »clausula rebus sic stantibus«, naj je ta izrecno dogovorjena ali ne. Zato in ker so se premenile od tožnika navedene razmere, je brezdvomno upravičen zahtevati premembo poravnave. Vrhtega mora tožnik sedaj skrbeti za ženo in zakonske otroke. Dotikajo se torej koristi nezakonskega otroka in zakonske rodbine. Če daje tožnik v poravnavi pogojeni znesek, ne ostane za družino toliko, da bi bilo moči zadostiti zakoniti dolžnosti rodbinskega očeta in obratno. Tak razpor v zakonih ni rešen in tudi podobne zakonite določbe ni. Zato je brezdvoma sodišče poklicano, da odpravi take nedostatke, kolikor je to dopustno s stališča pravne analogije. V tem oziru pa določa konkurzni red sorazmerno delitev. Upniki, če tudi upravičeni temeljem poravnave, morajo drugim upnikom nasproti odjenjati deloma od svojih terjatev. Tukaj je slučaj sličen. Upnik na podlagi poravnave nasprotuje upniku na podlagi zakona. Ker pa niso dani formalni pogoji za konkurz, je tožnik pravilno nastopil pot tožbe. Pravično je, da se tukaj upora-

bijo misli in nameni korkurznege reda: noben upnik enakega reda naj ne bo oškodovan zaradi koristi drugega, torej po analogiji: tožnikova rodbina ne sme biti oškodovana zaradi njegovega nezakonskega otroka. Prememba poravnave je torej upravičena in sodišče je smatralo, da je primeren znesek 16 K z ozirom na sedanje tožnikove imovinske razmere.

Prizivno sodišče v Ljubljani (Bc III 3/15) je ugodilo toženčevemu prizivu in je zavrnilo tožbeni zahtevek iz razlogov:

Predvsem je pripomniti, da tožnik ne izpodbija sodne poravnave kot take. V tožbi pač omenja, da je podpisal sporno poravnavo, ker se je bal groženj toženčeve matere, a radi tega ne izpodbija izrecno poravnave. Sploh bi se pa poravnava iz tega razloga ne dala izpodbijati, ker je bila grožnja opravičena in je šlo za dosEGO opravičenega zahtevka.

Po sebi napačen pa je tožnikov nazor, da sme zahtevati vsled slabših svojih dohodkov znižanje poravnanih preživitnih prispevkov. Po vsebini poravnave gre tožencu brezpogojna in izvršljiva zahteva na plačilo mesečne preživnine 30 K in glasom poravnave velja »clausula rebus sic stantibus« pač za nezakonskega otroka, dočim se tožnik nanjo ne more sklicevati. Umevno, ker se nezakonski otrok, nezmožen sebe zastopati, ne more sam odpovedati preživitni pravici, odnosno pravici, zahtevati od večjih očetovih dohodkov zvišanje preživnine, dočim njegovo zakonito zastopstvo nima povoda za tako odpoved. Nezakonskega otroka je treba ščititi iz javnih koristi, ki opravičujejo uporabo navedenega pridržka tudi, če ni izrecno dogovorjen. Tudi ni domnevati, da je tožnik imel v mislih tak pridržek pri sklepanju pogodbe. On je bil s poravnavo povsem brezpogojno zadovoljen, ne da bi bil zahteval za svojo osebo enak pogoj, kar bi bil lahko storil in moral storiti, če je imel ta namen, tembolj, ker je otrokovo varuštvo to storilo.

Nadalje je bil tožnik že poročen ob sklepu poravnave in je moral vedeti, da utegne dobiti zakonsko potomstvo, za katero mu bo skrbeti. V podlago za poravnavo se je vzela po lastni navedbi tožnikovi le njegova takratna učiteljska plača letnih 1640 K, ne pa tudi navedeni postranski zaslužki. Ta podlaga se ni poslabšala, marveč se je izboljšala, ker ima tožnik sedaj kot učitelj dohodkov

na leto 1780 K. Tudi je moral tožnik s tem računati, da utegne biti kot učitelj premeščen in izgubiti tedanje postranske dohodke.

Glede na to se tožniku nikakor ne more priznati pravica, da bi smel zahtevati znižanje v poravnavi dogovorjene mesečne preživnine. V nasprotnem slučaju bi sigurnost pri pogodbah občutno trpela. Tudi ni prezreti, da so stranke v poravnavi končno še določile, da se bo nalagalo v sodno blagajno, kar ostane denarja od mesečnih prispevkov. S tem je bila poleg prehrane in vzgoje ustanovljena tudi otrokova preskrba, kar kaže na pogodbeni značaj v dogovoru in zlasti tudi na primernost obljubljenega prispevka.

Končno ni dopustno, uporabiti v tem slučaju analogije konkurznega reda. Ta določa, da je porabiti nezadostno imetje preza-dolženčevo v sorazmerno poplačilo njegovih upnikov, oziroma terjatev, a ne dotika se obstoja in visokosti teh terjatev. Tožnik pa izpodbija deloma obstoj v sodni poravnavi ugotovljene preživitne terjatve in zahteva, da se ta zniža s sodnim izrekom. Za to v konkurznem redu ni podlage. Ni potreba segati tukaj po analogiji, ker je moči rešiti ta slučaj že po določbah obč. drž. zak. (§ 7). Sicer pa ostane tožniku še vedno 118 K 33 h na mesec z ozirom na njegove sedanje mesečne dohodke v znesku 148 K 33 h, če se odšteje preživitni prispevek po 30 K na mesec. S tem utegne tožnik sebe, svojo ženo in dva mala otroka še vedno lahko skromno preživljati.

Vrhovno sodišče ni ugodilo tožnikovi reviziji (sodba od 2. marca 1915 opr. št. Rv VI 45/15).

Razlogi.

Tožnik skuša v reviziji označiti pravno naravo zakonite tožnikove dolžnosti, ki je podlaga preživitni poravnavi, na eni strani za rodbinskopravno, na drugi pa za javnopravno. Pri tem je pa prezrl povsem to, da se je premenila pravica, pristojajoča tožencu po zakonu, kakor se je formalizirala in konkretizirala v poravnavi s tožnikovo voljo, po nekaki novaciji v golo pogodbeno pravico, katero bi bilo moči premeniti ali razveljaviti le po določbah §§ 1380 do 1391 obč. drž. zak., izvemši slučaj obojestranske privolitve, ki pa tukaj ne pride v poštev. Glasom izrecnega predpisa § 1380 obč. dr. zak. se mora izvršiti od tožnika sklenjena poravnava v zmislu § 902 o. d. z. v času, na kraju in na način, kakor so stranke dogovorile, in ni dopustno ne ob sebi, ne po zakonu, da se podtika v svrhu pre-

membe navedene poravnave »clausula rebus sic stantibus«, ki velja le za preživitne sodbe ex lege; tem manje je to dopustno, ker je zastopnik današnjega toženca izrecno sprejel v poravnavo pridržek morebitnih prememb v korist otrokovo, dočim današnji tožnik ni za to skrbel, da bi se sprejel isti ali slični pridržek v njegovo korist.

Tudi ni moči utemeljiti tožnikovega stvarnega predloga z besedilom § 171 obč. drž. zak., premenjenim po § 13 ces. naredbe od 12. oktobra 1914, št. 276 drž. zak., ne po določbi tretjega odstavka § 1. novega konkurznega reda (ces. naredba od 10. decembra 1914, št. 337 drž. zak.), ker ne gre za v prvo navedenem paragrafu navedeni slučaj smrti onega, ki je obvezan dajati preživitev in ker ni podan slučaj konkurza. Te izjemne določbe se nikakor ne smejo razširiti na druge slučaje potom analogije.

Poslabšanje gmotnega položaja tožnikovega končno ni toliko pripisati dejstvu, da so odpadli nekateri postranski dohodki njegovi, ampak, kakor se zdi, zlasti dejstvom, ki so časovno sledila sklenjeni poravnavi, namreč rojstvu dveh zakonskih otrok. Iz tega razloga torej tožnik ni upravičen, zahtevati znižanje preživitka toženčevega, ki je časovno starejši zahtevek.

B. B.

f) Pri služnosti stanovanja sme upravičenec imeti pri sebi na stanovanju tudi druge osebe, zlasti svojega nezakonskega otroka. (§ 521. o. d. z.)

Toženka ima glasom izvršilne pogodbe izgovorjeno brezplačno stanovanje, obstoječe iz dveh sob in ene kuhinje, v hiši tožnikov, in užitek njive »Kračica«. Te pravice so vezane zgolj na pogoj, da ostane toženka samskega stanu, torej na vtesnujoči pogoj, ki še ni nastopil, ker toženka še ni omožena. Toženka pa ima pri sebi na stanovanju svojega nezakonskega otroka in tožnika sta zoper to, češ, ker je pravica stanovanja omejena le na njeno osebo. V tožbi zahtevata, da mora toženka spraviti otroka iz stanovanja.

Okr. sodišče v Kranjski gori (C I 6/14) je zavrnilo tožbeni zahtevek. Tako tudi prizivno sodišče v Ljubljani, ki je smatralo toženkine pravice za preživitev, za pravice posebne vrste, združene po svojem skupnem namenu v celoto, katere ne gre cepiti v posamezne pravice. Preživitki niso ne v celem, ne deloma služnost.

Zato pojem preživitkarskega stanovanja ne obsega za hišnega gospodarja pravice prepovedi, da bi preživitkar ne smel imeti pri sebi svoje otroke. Taka pravica pa hišnemu gospodarju tudi ne gre, če se smatra toženki pristoječa pravica za služnost stanovanja. Po § 521. o. d. z. je namreč pravica stanovanja služnost rabe, to je glasom § 504. o. d. z. pravica, da sme upravičenec rabiti stvar za svojo potrebo in sicer po svojem stanu, obrtu in hišnem gospodarstvu (§ 505. o. d. z.). Glede stanu in obrta se določa potreba v zmislu § 506. o. d. z. po času dovoljene rabe in ne po poznejšnjih potrebah, ne tako glede hišnega gospodarstva, h kateremu spada tudi rodbina. Iz tega izhaja jasno, da ne velja taka omejitev za premembe v hišnem gospodarstvu in da upravičenka v rabi stanovanja ni omejena na svojo osebo, ampak da je pravica razširjena na rodbinske člane sedanje in poznejšnje.

V r h o v n o s o d i š č e ni ugodilo reviziji ter navaja v odločbi od 18. novembra 1914, opr. št. R VI 253/14, te-le r a z l o g e :

Nazoru prizivnega sodišča, da je smatrati toženkino pravico stanovanja, s katero je združen tudi užitek njive v »Kračicah«, za preživitno pravico, sicer ni pritrditi, a navzlic temu so povsem pravilne nadaljne pravne ugotovitve druge stopnje o vsebini in obsegu pravice stanovanja, ki pristojta toženki glasom pogodbe glede dveh sob v prvem nadstropju, in ni videti nedopustnega razširjenja služnosti v tem, da stanuje v teh sobah tudi sedaj 7letna nezakonska toženkina hči, zlasti zaradi tega ne, ker tožnika sama ne trdita, da zahteva toženka morda več ali druge prostore za stanovanje radi so-stanovalke.

Glede na to, da besedica »s a m o« pred besedami »z a s v o j o p o t r e b o« v § 504. o. d. z. ni navedena tudi v § 521. o. d. z., je domnevati, da je razlikovati med služnostjo stanovanja po § 521. o. d. z. in med pravico rabe po § 504. o. d. z., da sega torej prva delj kakor druga, to zlasti takrat, kadar je dovoljena upravičencu kakor v tem slučaju ne le pravica stanovanja sploh, ampak dva dejansko določena stanovanjska prostora. V naprej in splošno pa ni moči določiti, če in koliko drugih oseb sme sprejeti toženka kot upravičenka v sebi odkazane stanovanjske prostore, to je treba presoditi za vsak slučaj posamič po okolišnih.

Iz vporabe teh vodilnih načel pa sledi za to pravno stvar, da toženka ne sega preko rabe stanovanja, pristoječega jej za svojo

potrebo in primernega svojemu hišnemu gospodarstvu (§ 503. o. d. z.), če ima n. pr. pri sebi v slučaju bolezni in starosti za postrežbo potrebno strežnico ali če pusti, da stanuje pri njej edini nezakonski otrok. Gospodarska in osebna vrednost pravice stanovanja bi bila v premnogih slučajih naravnost iluzorna, če bi se razlagala ta pravica strogo in oblično kakor hočeta tožnika, kar ne vstreza ne smotru zadevnih pogobenih določb, ne namenu zakona.

Dr. L.

g) Poravnava s priznanjem služnostne pravice ustanavlja naslov za pridobitev te pravice in obetavec je zavezan izdati za vknjižbo pravice potrebno listino, dasi to v poravnavi ni bilo izrecno domenjeno.

Okr. sodišče v Cerknici (C 38/14) in prizivno sodišče v Ljubljani (Bc III 95/14) sta zavrnila tožbeni zahtevek, da mora toženec priznati služnostno pravico kolovoza in izdati za vknjižbo te služnosti sposobno listino.

Vrhovno sodišče je ugodilo tožbenemu zahtevku z odločbo od 16. decembra 1914, opr. št. Rv VI 470/14 s to premembo, da tožniku začasno še ne pristojata pravica kolovoza sama, ampak le pravninaslov za to pravico.

Razlogi.

Tožnikova revizija, ki uveljavlja revizijske razloge § 503., št. 2, 3 in 4 c. pr. r., je utemeljena, kolikor se sklicuje na poslednji razlog.

Tožbeni zahtevek meri na priznanje služnostne pravice po določno označenem prostoru ter na izdajo za vknjižbo te služnostne pravice sposobne listine.

Pri tem gre v bistvu za razlago vsebine in učinka poravnave, katero sta bila sklenila pred sodiščem v prejšnji pravdi (C 115/13) dne 16. decembra 1913 takratni toženec (sedanji tožnik) A in takratni tožnik (sedanji toženec) B. Glasom te poravnave je priznal današnji tožnik v glavni stvari tožbeni zahtevek, takratni tožnik in sedanji toženec B pa je izrecno dovolil, da ima A pravico kolovoza čez parcelo št. 79 kat. obč. Grahovo na prostoru, navedenem v tožbi.

Poravnava obsega torej obojestransko privoljenje, kar je upravn znak take poravnave. Smatrati jo je po § 1380. o. d. z. za dvo-

stransko obvezno pogodbo, katero je razlagati po predpisih, veljavnih za te pogodbe, torej po §§ 6., 914. do 916. o. d. z., in pri tem pritegniti z ozirom na poravnavno vsebino tudi določbe §§ 472., 473., 479. in 480. o. d. z.

Omenjeno je že, da je sedanji tožnik priznal takratni tožbeni zahtevek in da je današnji toženec priznal prvemu izrecno sporno pravico kolovoza v zahtevanem obsegu. Ker ni nasprotnega dogovora, je raztolmačiti poravnavo le tako, da je toženec imel namen dovoliti in da je dejansko tudi dovolil s tem pravilno zemljiško služnost kolovoza (§§ 472., 473., 477. o. d. z.), ne pa nepravilno, torej osebno služnost v zmislu § 479. o. d. z. Če toženec ni imel namena dati tožniku zemljiško služnost, ampak le osebno pravico ali celo le ugodnost do preklica, moral bi se bil izjaviti v poravnavi jasno in določno. Vsekakor bi moral dokazati toženec neskladnost z naravo služnosti, kakor jo zahtuje; takega dokaza pa niti poskusil ni.

Pri tem položaju je možno tolmačiti omenjeno poravnavo, ki tvori naslov za pridobitev služnosti, le v gorenjem zmislu. Pomoten je torej nasprotni na dejstvu, ker ni sprejeto v poravnavo potrebno dovoljenje za vknjižbo, sloneči nazor stopenj, da domnevno priznanje sedanjega toženca ni pravico snujoči dogodek in da tožnik ni pridobil naslova za pridobitev zahtevane zemljiške služnosti.

Po § 480. o. d. z. daje pogodba zgolj naslov za pridobitev služnosti, pridobi pa se stvarna pravica služnosti po § 481. o. d. z. le z vpisom v javne knjige. Če pa je toženec priznal izrecno služnostno pravico kolovoza z navedeno poravnavo tožniku, sledi po sebi, da mora tožniku tudi stvarno pripomoči k dosegu te pravice, in okolnost, da se je opustilo svojčas v to potrebno dovoljenje za vknjižbo, nikakor ne more kratiti tožnikove pravice, da se mu dá zadevna, za vknjižbo omenjene služnostne pravice potrebna listina, kajti ta toženčeva obveza je nujna posledica pogodbene, tožniku pristoječe pravice za pridobitev služnosti, — neogibno potreben zakoniti pogoj za dovoljenje služnosti same in ni treba v to posebnega domenka. Pogodbe je treba pač držati in kakor je upravičen kupec zemljišča, zahtevati že na podlagi ustno sklenjene kupne pogodbe od prodajalca izročitev zemljišča in izdajo za knjižni vpis lastninske pravice sposobne listine, to celo takrat, če bi bil prodajalčev pooblaščenec izjavil, da ne more dati dovoljenja za vknjižbo brez posebne poobla-

stilčeve pooblastitve, — tako je tudi tukaj toženec obvezan izpolniti pogodbo, ki vsebuje izdajo zemljiškoknjižne listine.

Če je torej ugotovljeno, da je toženec priznal pravilno služnostno pravico kolovoza in da je tožnik tako pridobil naslov zanjo, potem je povsem upravičen tožbeni zahtevek z nebistveno spremembo, navedeno v izreku sodbe. Zato je podan revizijski razlog § 503., št. 4 c. pr. r., in je bilo ugoditi reviziji, ne da bi bilo treba razmotrivati nadaljnje razloge, na katere se revizija sklicuje.

B. B.

li) Položitev primanjkljaja varščine za nadponudbo po zmislu § 196. izvrš. r. dopustna in pravočasna tudi po poteku 14dnevnega roka?

Dne 28. decembra 1914 je izdrazila Posojilnica v Mariboru pri okr. sodišču v Mariboru hišo vlož. št. 117 d. o. Mesto Maribor za 164.500 kron. Še istega dne se ji je hiša domaknila. Najvišji ponudek pa ni dosegel treh četrtin cenilne vrednosti. Zato je bila dopustna nadponudba. Dne 11. jan. 1915, torej, 14. dan po domiku, je trgovski gremij v Mariboru pri izvršilnem sodišču položil nadponudbo za 205.625 K. Istega dne je položil varščino 41.125 K. Dva dni pozneje, torej že 16. dan po domiku, je položil za varščino še 10.031 K 25 h.

Izvršilno sodišče je s sklepom od 13. januarja 1915, št. E 1603/14-33, pozvalo zdražitelja, da se izjavi, ali hoče svojo ponudbo zvišati do zneska nadponudbe. Zdražiteljica je proti temu sklepu vložila rekurz.

O krožno sodišče v Mariboru je ugodilo rekurzu s sklepom od 20. januarja 1915, št. R I 12/14-1, iz razlogov:

Nadponudnik bi bil moral v zmislu § 196. izvrš. r. podati nadponudbo v 14 dneh po razglasu domika in sočasno dokazati izvršitvenemu sodišču, da je zavaroval četrti del kupne cene, ki jo ponuja, položivši predpisano varščino pri sodišču ali pri notarju. Ker je trgovski gremij ponudil 205.625 K, bi moral torej položiti četrti del tega zneska, to je 51.406 K 25 h. Položil pa je tekom 14 dni po razglašenem domiku, torej pravočasno 41.125 K, in po preteku 14dnevnega roka, to je dne 13. januarja 1915, nadalnji znesek 10.031 K 25 h, skupaj torej 51.156 K 25 v, to je še vedno za 250 K manje, kakor bi moral položiti v zmislu § 196. izvrš. r.

Štirinajstdnevni rok §-a 196. ima v zmislu § 58. izvrš. r. peremp-toren značaj. Vsako podaljšanje tega roka iz katerega razloga koli je vsled tega izključeno v interesu vseh prizadetih strank. Ker je trgovski gremij tekom 14dnevnega roka položil samo znesek 41.125 K, torej ne celo četrtno svoje nadponudbe, bi prvi sodnik ne smel sprejeti nadponudbe, ampak bi jo bil moral glasom cit. zakoni-tih določb zavrniti.

Revizijskemu rekurzu nadponudnika je c. kr. naj-više sodišče ugodilo s sklepom od 26. februarja 1915, št. R VI 12/15-2, iz razlogov:

Računska pomota, ki se je pripetila, ko je nadponudnik dne 11. januarja 1915 prvikrat položil 41.125 K, se je v glavni stvari popravila že dne 13. januarja 1915 s položbo daljnjih 10.031 K 25 h, to je še poprej, kakor je bil izdan prvosodni sklep. Ko se je načeloma pravilno izračunila četrtnina, ki jo je treba položiti, tudi izvršilno sodišče ni opazilo prve računske pomote, ki se je pri tem vrinila, ker se je še vedno za 250 K premalo položilo. Nadponudnik je dodatno opazil to pomoto in že 20. januarja 1915 položil ta primanjkljaj, ki je neznaten z ozirom na celo potrebno svoto. On je to popoldne dne 20. januarja 1915 naznanil rekurznemu sodišču in na ta način izpolnil svojo zakonito dolžnost; obenem je verjetno izkazal, da gre res samo za računsko pomoto, akoprav se rekurzno sodišče, ki je svoj sklep storilo že očitvidno dopoldne 20. januarja 1915, na to ni moglo več ozirati.

Ne samo izvršilni red vobče, ampak posebej tudi institut nadponudbe temelji na načelu, da je treba kolikor mogoče ugodno izko-ristiti izvršilne predmete. Tem bolj potrebno je torej dopustiti do-datno popravljanje računskih pomot po §§ 6 in 914 obč. drž. zak. po analogiji izrecnih predpisov, izdanih za poravnave in sodbe v §§ 1388 obč. drž. zak. in 419 civ. pr. r., ker ima izdražiteljica v zmislu § 197 izvrš. r. še vedno priložnost, v teku 3 dni po dostavitvi tega sklepa izjaviti, da poviša svojo ponudbo na znesek nadponudbe in na ta način razveljaviti nadponudbo.

Revizijski rekurz je torej utemeljen, ker je tistega dne, ko se je izdal izpodbijani sklep rekurznega sodišča, bila že popravljena račun-ska pomota, ki se je pripetila pri računu tiste četrtnine nadpo-nudbe, ki jo je položiti po § 196 izvrš. r.

(Ta sklep vrhovnega sodišča je v očitnem protislovju s sklepom istega sodišča od 17. junija 1890, št. 6837, objavljenem v J. Bl. 1890 : 30.)

Dr. Pipuš.

i) V pravadah po § 35 izvrš. r. je izvršilno sodišče pristojno tudi za odločbo o meničnih terjatvah, ki jih tožnik uveljavlja v pobot proti terjatvi zahtevajočega upnika.

Sedanja tožnika A in B sta se zavezala v sodni poravnavi, da bodeta plačala sedanjemu tožencu C svoj dolg v znesku 1000 K v obrokih po 250 K vsake 3 mesece od 15. avgusta 1913 dalje pod izgubo roka in pod izvršbo.

Dne 10. februarja 1914 pa je zadruga O. odstopila od svoje menične terjatve, katero je imela proti tožencu C, delni znesek 500 kron tožnikoma A in B, ki sta obljubila plačati zadrugi vrednoto v isti višini. Glede na to je zadruga O. indozirala njima dve menici od 14. aprila 1912, glaseči se za 55 in 600 K in podpisani od toženca C kot prejemnika z zapalostjo od 16. julija 1912. O tem odstopu je bil obveščen toženec C z dopisom od 18. februarja 1914, a je telefonično javil zadrugi, da odstopa ne vzame na znanje in zlasti ne v svrhu pobota svoje terjatve z zadevno terjatvijo proti tožnikoma A in B. Ravno z ozirom na ta odstop sta pa tožnika zaostala s plačilom dne 15. februarja 1914 zapalega roka, in toženec je na to predlagal za ostanek svoje terjatve v znesku 500 K izvršbo, katero mu je sodišče dovolilo s sklepom od 27. februarja 1914 opr. št. E 760/14.

Tožnika sta pozvala nato toženca, da naj ustavi izvršbo, češ, da imata ravnotoliko terjati od njega, kakor on od njih. Tega pa toženec ni hotel storiti. Zato tožita A in B na priznanje, da je ugasnil toženčev zahtevek iz navedene poravnave.

Toženec je ugovarjal, da ni vzel odstopa na znanje in da je dolžan prejeti le pogojeno plačilo, ne pa odstopljene terjatve, enako ne smeta tožnika dati obljubljenega plačila drugemu nego tožencu. Sicer pa terjatev, odstopljena tožnikoma od zadruga, ni dospela v plačilo. Meseca novembra 1910 se je obrnil namreč toženčev zastopnik z okrožnico do vseh toženčevih upnikov, tudi do zadruga O, da odlože iztirjanje svojih terjatev proti odstopu tožnikove uradniške plače, kolikor je izvršbi podvržene. Temu je tudi zadruga O.

pritrnila z izjavo od 20. januarja 1911, nakar je tožnikov zastopnik razdeljeval zadevne zneske toženčeve plače sorazmerno med upnike. Na ta način bode zadruga O. plačana v zmislu tega dogovora ob svojem času. Nadalje je pa sodolžnik, sedanji tožnik B, obljubil dne 24. marca 1913 v pisarni toženčevega zastopnika, ki mu je razložil, da je pobot nedopusten, brez pridržka plačilo toženčeve terjatve. Vrh tega ste bili menici z dne 16. aprila 1912 podpisani od toženca na belo, sta bili kritni menici in zadruga jih je smela uporabiti le kot take. Izpolnila in odstopila z nahrbtnico pa je zadruga menici proti dogovoru tožnikoma, ki sta za to vedela.

Izvršilno sodišče v Ljubljani (C V 41/14) je ugodilo tožbenemu zahtevku.

Razlogi.

Po soglasnih navedbah obeh strank je ugotovljeno, da sta bila tožnika vsled navedene poravnave dolžna nerazdelno plačati 500 K, ker sta plačilni rok zamudila. Dalje je dognano po navedbah obeh strank, po povedbah prič I. Ž. in K. Ž. in po vsebini odstopnega pisma, da je zadruga O. odstopila dne 10. februarja 1914 tožnikoma od svoje menične terjatve proti tožencu C delni znesek 500 K proti temu, da plačata vrednoto v isti višini in da je indozirala dne 19. februarja 1914, ko je tožnik B plačal zadrugi delni znesek 150 K, od toženca kot prejemnika podpisani menici z dne 16. aprila 1912 v zneskih po 55 K in 600 K, o čemer je bil obveščen toženec s posebnim dopisom.

Vsled tega odstopa in indoziranja menic sta postala tožnika menična upnika nasproti tožencu glede meničnih terjatev v zneskih po 55 K in 600 K. Dejstvo, da se je zadruga zavezala, da bode počakala toženca za plačilo svojih terjatev tako dolgo, dokler bodo te poravnane iz izvršbi podvrženega dela plače, katero ima toženec kot uradnik, je za presojo te pravde povsem nemerodavno. Po določbi § 82 men. reda ne more namreč toženec z uspehom uveljavljati te odložitve plačila s strani zadruge nasproti meničnima upnikoma, za katera je merodavna le vsebina menic. Po tej vsebini pa sta zapadli menici v plačilo že 16. julija 1912 in sta bila upravičena toženca zahtevati plačilo teh menic tudi že 15. februarja 1914. Vsled navedenega odstopa in indoziranja menic sta imela torej tožnika terjati kot korealna upnika dne 15. februarja 1914 od toženca najmanj toliko

vsoto gotovega denarja, kakoršno sta mu dolgovala kot nerazdelna dolžnika. Terjatev toženčeva proti tema dvema dolžnikoma je torej ugasnila vsled pobota dne 19. februarja 1914 popolnoma in velja za plačano v zmislu § 1438 o. d. z.

Toženčev ugovor, da odstop ni veljaven, ker ga ni hotel vzeti na znanje, ni upravičen, ker zadostuje za obveznost odstopljenega dolžnika v zmislu § 1396 o. d. z., da je obveščen o izvršenem odstopu.

Daljni toženčev ugovor, da ni dolžan sprejeti kaj drugega v plačilo, razun kar je bilo pogojeno (§ 1413 o. d. z.) in da tožnika ne smeta plačati obljubljenega plačila drugače, kakor njemu samemu (§ 1424 o. d. z.), je tukaj brez pomena, ker tožnika ne trdita, da sta plačala toženca pravilno, ampak le, da je njegova terjatev ugasnila vsled pobota z nasprotno terjatvijo.

Prizivno sodišče v Ljubljani (Bc III. 22/15) je zavrnilo tožbeni zahtevek iz razlogov:

1.) ker je toženec prerekal meničnopравни zahtevek tožnikov, ki je uveljavljen v uporni tožbi v svrhu pobota, vsled česar ga je moči ugotoviti po §§ 51 šte. 3 in 104 i. n. kakor po § 236 c. p. r. le pred trgovskim sodiščem ali trgovskim senatom,

2.) ker je telesna izročitev papirja (menice) neobhodno potrebna za pridobitev terjatve iz menice po §§ 427 o. d. z., 296, 304 in 305 i. r. in čl. 39 men. r., česar pa tožnika nista trdila, pa tudi ne dokazala; v tem oziru je upoštevati povedbo priče K. Z., blagajnika zadruga O., ki je prenesel menice na tožnika z nahrbtnico; končno ker nista ponudila, da hočeta izročiti ali menice, ali pa pobotnico,

3.) ker tožbeni zahtevek ni natančen in ni jasen, kajti ni videti, s katero od obeh meničnih terjatev za 55 K in 600 K naj se pobota izvršilni zahtevek.

Vrhovno sodišče je obnovilo prvo sodbo z odločbo od 26. maja 1915 opr. šte. Rv VI. 92/15 iz razlogov:

Revizija uveljavlja po pravici pomotno pravno presojo reči, ker ni podan nobeden navedeni deloma pravdni, deloma materijalno-pravni odklonilni razlog.

Pomoten je najprej nazor, da se ne smejo uveljavljati v tožbah po § 35 i. r. menične terjatve kot dejstva, ki razveljavljajo zahtevek, in da mora menični upnik porabiti menično terjatev v pobot še le,

če je dosegel pravomočen plačilni nalog pri trgovskem sodišču. Pomoten je ta nazor ne le radi besedila §-ov 50, 51 ter 35 i. r., ki izključujejo vsak dvom brez pridržka, ampak tudi, ker se često dogaja tudi pri drugih sporih, za katere je pristojno izvršilno sodišče, tako pri izpodbojnih in upornih tožbah po § 231 i. r., da mora izvršilno sodišče odločati o tem, ali obstoji menična terjatev ali ne. Ne glede na to pa bi bila po nazoru prizivnega sodišča tožnika na slabšem kakor navadni upnik, ki more uveljavljati svojo terjatev, razveljavljajočo izvršilni naslov, brez ovinkov po § 35 i. r., dočim bi moral prvi šele tožiti na plačilo pri pristojnem trgovskem sodišču, dasi mu nikakor ni za plačilo, ampak le za pobot s protiterjativjo.

Pa tudi daljši odklonilni razlog glede tožbenega zahtevka ne drži, ker je iz zahtevka natančno razvidno, glede katere toženčeve terjatve naj se izreče, da je ugasnila, in toženec sam ni uveljavljal nobenih pomislekov, kako naj se obračuna s terjatvami tožnikov.

Kar se tiče materialnopravnega odklonilnega razloga o pridobitvi menične terjatve po tožnikih, je najprej pripomniti na eni strani, da toženec sam ni izpodbijal tožbenega zahtevka iz tega razloga, na drugi strani pa, da je tožnikov zastopnik predložil obe menici v izviru pri sporni razpravi. Prizivno sodišče torej že po pravnem pravu ni bilo upravičeno, izvajati katerekoli posledke iz tega, da menice baje niso bile izročene tožnikoma. Ne glede na to pa notranje razmerje med tožnikoma in zadrugo O. glede plačila ali kreditiranja valute, dogovorjene z menično nahrbtnico, kakor glede tega, naj se menice hranijo, ne daje tožencu nobene pravice prerekati obstoj meničnih zahtevkov, vsled česar je tudi nemerodavna po drugi stopnji upoštevana izpovedba priče K. Z. Toženec pa bi smel iz tega, da mu ni bila ponudena vrnitev menic ali pobotnica o plačilu, le tedaj izvajati pravice v smislu § 39 m. r., ako bi bil zahteval vrnitev ali pa pobotnico in bi mu to odrečeno bilo, česar pa na prvi stopnji niti trdil ni.

Iz vseh teh razlogov torej ni materialnopravnega pomisleka proti tožbenemu zahtevku, naperjenemu na priznanje in na ugotovitev pobota.

Nadaljni prizivni razlog pomanjkljivosti postopanja pa je pravilno rešilo že prizivno sodišče. Zato in ker uveljavljata tožnika le še pomotno pravno presojo, ker tudi nista izpodbijala dejanskih

ugotovitev, je razrešiti zgolj vprašanje, ali so vtemeljeni ostali v prizivu proti tožbenemu zahtevku izvedeni pravni pomisleki, s katerimi se prizivno sodišče ni pečalo vsled svojega pravnega naziranja.

Glavni toženčev ugovor je ta, da je bila po tožnikih pridobljena menična, oziroma občepravna terjatev odložena vsled posebnega dogovora od 20. januarja 1912, da torej še ni zapala in ni sposobna za pobot. V tem oziru je glede meničnopravne strani tega dogovora merodavna pravilna prvosodna vtemeljitev. Toženec pa tudi po pravici trdi v revizijskem protispisu, da sta tožnika vezana na domnevno odgoditev zato, ker sta pridobila menice temeljem občepravnega odstopa, kajti obstoj odgoditvene pogodbe, katero ugovarja toženec, ne izhaja iz vsebine izjave od 20. januarja 1912, s katero je le toženčev zastopnik pooblaščen bil, da sprejema za zadrugo O. tisti del toženčevih prejemkov, ki so tej zadrugi zastavljeni, pa tudi ne iz povedb prič J. Ž. in K. Ž., iz katerih izhaja, da zadruga zadevne terjatve proti tožencu ni izterjala iz kulance in da se prihranijo stroški.

Terjatev tožnikov proti tožencu pa ni le že v plačilo zapala, ampak je tudi istovrstna s toženčevo protiteriatvijo, ker sta obe terjatvi denarni, vrh tega pa ne ukazuje menično pravo, da bi moral toženec obveščen biti o prenosu menice z nahrbtnico, kar bi bilo tukaj tembolj odveč, ker je bil toženec obveščen po lastnem priznanju o občepravnem odstopu kot podlagi meničnega opraviła.

Dejstvo, da je nerazdelno obvezani sodolžnik, sedanji tožnik B, dne 24. marca 1913 obljubil plačati toženca in da se je odrekel s tem baje zahtevku do pobota, je že prvo sodišče pravilno popresodilo.

Iz teh razlogov jetožbeni zahtevek v vseh ozirih utemeljen.

B. B.

B. Kazensko pravo.

a) K pojmovanju dejanskega stanu po § 308 kaz. zak.

Prvo sodišče je oprostilo obtoženca od obtožbe radi prestopka zoper javni mir in red po § 308 k. z. Smatralo je za dokazano, da je obtoženec razširjal v tobakarni in v zasebni pisarni trgovca I. govorico, da so Rusi udrli že v K. Domnevalo je, da je

povedba obtoženčeva utegnila vznemirjati javno varnost, da je razširjanje govorice z ozirom na okolščine enako javnemu razglasu po § 308. k. z. in da obtoženec ni imel zadostnega vzroka verjeti, kar je od trgovca T. slišal in dalje govoril. Nasprotno pa je sodišče upoštevalo obtoženčev zagovor, da ni razširjal lažnjive govorice, ker je pač pravil, kar je od T. slišal, pa ne kot gotovo dejstvo, kajti v tobakarni in v zasebni pisarni je izrecno pristavil, da ne veruje.

Prizivno sodišče je ugodilo prizivu državnega pravdnstva. Spoznalo je obtoženca krivim prestopka po § 308 k. z. in ga obsodilo za 5 dni v hudi zapor, poostren z enim postom. Razlogi se opirajo v bistvu na razloge prvega sodnika, poudarjajo pa, da si je moral obtoženec svest biti lažnjive govorice, da ne bi smel besed trgovca T. dalje pripovedovati in da ga ne more opravičevati pristavek, češ, govorice ne verjame.

Ničnostna pritožba generalne prokurature v varstvo zakona trdi, da kršita obe sodbi zakon v § 308 k. z., ker smatra vsako ponovitev govorice v vseh okoliščinah za razširjanje. O tem pa ne more biti govora, če se ponovi govorica le zato, da se ovrže. Tako dela tudi državna uprava v svojih uradnih izjavah. Pri tem se je seveda v posameznem slučaju ozirati na to, ali ni ovračanje govorice le pretveza za njeno razširjanje. Obtoženec se zagovarja, da je pravil govorico o navalu Rusov v K. tobačni prodajalki na njeno vprašanje po novicah, a da je koj pristavil, da mora to bajka biti in da je to nemogoče z ozirom na trdnjavo K., da je s trgovcem I. telefoniral trgovcu K., da se prepriča o istinitosti govorice. Glasom pričevanja Natalije B. je rekel obtoženec v pogovoru o nezmisljenih govoricah, da gre zopet taka govorica o navalu Rusov v K., on pa da tega ne verjame. Če so te obdolženčeve, od priče B navedene in od drugih prič neprekane okoliščine resnične, potem je obtoženec omenil govorico, katero je slišal od trgovca T. le, da jo je označil kot brezmiselno in da bi jo ovrzel, in torej ne bi bilo moči govoriti o razširjanju govorice. Nobena izmed obeh sodb, ki razlagata pojem razširjanja pravno-pomotno, ne polaga nobene važnosti na navedene okoliščine, in ne pove vsled tega, ali se smatrajo te okoliščine za dokazane, dasiravno bi jih bilo bistveno upoštevati ob pravilni razlagi § 308 k. z.

Vrhovno kasacijsko sodišče je izreklo z odločbo od 29. decembra 1914 opr. št. Kr. III. 220/14, da krši sodba prizivnega sodišča zakon, je razveljavilo to sodbo in oprostilo obtoženca od obtožbe prestopka po § 308 k. z. v zmislu § 259. št. 3 k. pr. r.

Razlogi.

Ničnostna pritožba je utemeljena, kolikor dokazuje, da kršita sodbi nižih sodišč zakon v določbi §-a 308 k. z., ne pa, kolikor zahteva, da se določi nova razprava poleg razveljavljenja obeh sodb. Treba je bilo marveč obtoženca takoj oprostiti, ker v obtoženčevem dejanju sploh ni obesežen dejanski stan §-a 308 k. z. Za dejanski stan tega prestopka je namreč bistveno, da se širi lažnjiva, javno varnost vznemirjajoča govorica potom javnega razglašanja (z nabitki na zidu, z javnimi govori ali predavanji itd.). Če se je pa zakonodavec poslužil, da označi način razširjanja oziroma razglašanja, tega besedila, mesto da bi se izrazil, kakor običajno na drugih mestih zakona: »javno ali pred več ljudmi« — pokazal je s tem pač jasno, da ne zadostuje zadnje navedeni način razglašanja za dejanski stan §-a 308 k. z., da je marveč treba zanj publicitete, ki sega preko te mere, torej načina razglašanja, ki utegne motiti javni mir in red že po svoji naravi in sposobnosti, torej ne le mir in red omejenega ljudskega kroga, s tem, da zvedo govorico zdajci nedoločljivi daljši krogi prebivalstva v večjem obsegu, tako da pride vznemirjanje med večje ljudske mase. Ta pogoj se pa more domnevati le, kadar se vrši razglašanje pred večjo množico ljudi z nabitki na zidu, z razstavo na obče dostopnih krajih itd., skratka na način, ki je sposoben, da se razširijo navedene izjave hitro v nedoločljive širše kroge prebivalstva. (Glej pl. odl. 21. aprila 1897 št. 47 v zbirki šte. 2075 in v enakem zmislu odločba od 3. junija 1889 št. 1103 v zbirki št. 1252). Če je torej obtoženec okrivljeno poročilo pripovedoval, kakor je dognano, sicer v tobakarni, a vendar omejenemu številu oseb in ga ponovil le proti trgovcu I. v le-tega zasebni pisarni, torej nejavno, ni videti v tem razglašanja v napominanem zmislu §-a 308 k. z.

S tega pravnega stališča so prav brez pomena in ne pridejo dalje v poštrev nadaljnje poizvedbe, katere predlaga ničnostna pritožba. In iz tega pravnega nazora sledi, da je bilo treba razveljaviti

le sodbo prizivnega sodišča in oprostiti obtoženca takoj od prestopka po § 308 k. z. iz navedenih razlogov, ne glede na kršitev zakona v oprostilni sodbi prvega sodišča.

R—i.

b) Kdaj je gozdni prestopok kazniv po kazenskem zakonu?

Vrhovno, kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v varstvo zakona z odločbo od 5. januarja 1915 opr. štev. Kr II 445/14, da krši zakon sodba okrajnega sodišča, ki je obsodilo obtoženca radi prestopka po § 460 k. z.; razveljavilo je sodbo in vrnilo stvar v ponovno razpravo in odločbo.

Razlogi.

S pravomočno sodbo je bil obtoženec krivim spoznan prestopka tatvine po 460 k. z., ker si je prilastil 3 košare stelje iz posesti gozdnega oskrbništva brez njegovega dovoljenja. Pri glavni razpravi se je zagovarjal obtoženec s tem, ker se je nadejal, da mu bo grajščina podarila steljo z ozirom na malenkostno vrednost 60 h in ker je 17 let v grajščini služil. Za pričo zaslišani gozdar je cenil steljo na 2 K in rekel, da stelje iz mladovja sploh ne razdado. Pristavil je, da je obtoženec poravnal vso škodo v znesku 2 K. V razlogih sodbe je navedeno, da je ovržen po gozdarjevem pričevanju obtoženčev zagovor glede vrednosti stelje in glede dejstva, da se stelja razdaja.

Ta utemeljitev sodbe pa je oprta na pravnopomotno razumevanje, kako je izračunati vrednost ukradene stvari. Ta vrednost se pač ne ravna v zmislu § 173 k. z. po storilčevem dobičku, ampak po škodi okradenega, in za izračun vrednosti pride v poštev le vrednost, ki jo ima stvar po sebi in z ozirom na škodo, katero ima okradeni neposredno. Gozdar je navedel vrednost stelje kajpada z 2 K. Ker pa je izrekel, da je vsa škoda ravno toliko in ker se mora po § 72 gozd. zak. povrniti pri kaznivih dejanjih proti varnosti gozdne lastnine oškodovanemu gozdnemu posestniku vsa škoda, vštevši povračilo neposredne izgube, povzročene z motenjem ali zmanjšanjem možnosti, da gozd nareja, je vsekakor

možno, da se vrednost 2 K ne nanaša zgolj na steljo, ampak na neposredno in posredno škodo, nastalo, ker se je odtegnila stelja. Koliko je gozdni čuvaj upošteval v tem oziru določbo § 7 tarife o gozdni škodi, zlasti ali je vzel v podlago manjši ali višji znesek škode (glej odst. 2 črka b te določbe), ni posneti ne iz njegove izpovedi, ne iz sodbe.

Sicer določa § 59 gozd. zak., da je presojati in pretresati po občnem kaz. zakonu ona dejanja, ki kvarijo varnost gozdne lastnine. Vendar pa je po § 60 štev. 6 gozd. zak. neopravičeno dobivanje stelje vsake vrste smatrati za gozdni prestop, katerega naj kaznujejo glasom § 68 navedenega zakona politična oblastva. Ni dvoma, da utegne spadati tatvina stelje pod kazenski, kakor pod gozdni zakon. V duhu zakonodajstva je presoditi po vrednosti ukradene stvari, ali je dejanje v posameznem slučaju tatvina ali gozdni prestop: zgolj gozdni prestop je takrat, kadar je vrednost majhna. Ravno radi teh razmotravanj pa je treba zahtevati, da se ugotovi način, kako naj se izračuni vrednost ukradenega gozdnega pridelka, z vso zanesljivostjo. Tej zahtevi ne ustreza omenjena sodba. Dvomljivo je vsaj, ali je navedena vrednost 2 K čista stvarna vrednost stelje in ali ni v njej obsežena tudi škoda, povzročena po kradežu.

R—i.

c) Zavrnitev obtožbe, ki se opira na pomanjkljive poizvedbe, ni utemeljena v določbi § 213 štev. 2. k. pr. r.; postopati je marveč v zmislu § 211 k. pr. r.

Državno pravdnštvo v Sučavi je obtožilo A, B, C, D in E radi sokrivde po § 5 k. z. pri pregrešku § 66 vojnega zakona. Obtoženi so bili obdolženi, da so pripomogli fantom k izselitvi v Ameriko; pripravili so premišljeno sredstva fantom, ki so zapustili avstro-ogrsko državo v namenu, da se odtegnejo naborni dolžnosti. Obtoženi so zlasti:

a) A in B radi pripomoči h kaznivemu dejanju K. J., ki se je izselil leta 1913 v Ameriko in bi moral leta 1915 k naboru;

b) C radi pripomoči h kaznivemu dejanju J. Z. (rojen leta 1886, naboru podvržen leta 1907), K. V. (rojen 1887, naboru podvržen leta

1908) in A. K. (rojen 1889, naboru podvržen leta 1910), od katerih sta zapustila J. Z. in K. V. avstro - ogrsko državo pred 8 leti v starosti 18 let;

c) D, da je pripomogel h kaznivemu dejanju K. V.;

d) E enako glede A. K., ki se je izselil v Ameriko v starosti 19 let poleti 1913.

O ugovorih vseh obdolžencev je višje deželno sodišče v Lvovu odločilo s sklepom od 8. maja 1914 tako, da se ne ugodi obtožbam in da se ustavi postopanje. Pri tem je višje deželno sodišče uvaževalo, da sta naboru zavezana šele leta 1915 K. J., ki je odpotoval radi zaslužka, ter A. K., ki se utegne naboru podvreči pri c. in kr. avstro - ogrskem konzulatu, vsled česar se sedaj ne more govoriti o tem, da sta zakrivila pregrešek po § 66 vojnega zakona, da z druge strani glede obdolžencev D in E v poizvedbah ni opore za to, da sta ta dva obdolženca pospešila izselitev pod b) in c) navedenih fantov v namenu, da se odtegnejo naboru, končno da so kazniva dejanja teh obdolžencev že zastarana.

Kasacijski dvor je izrekel z odločbo od 22. septembra 1914 opr. št. Kr V 709/14 vsled ničnostne pritožbe generalne prokurature v varstvo zakona, da so razsodila o ugovorih formalno zgrešena in pravnopomotna.

Razlogi.

Za razsodilo o ugovorih so merodavne določbe §§ 211 do 214 in 219 k. pr. r., ki določajo v celoti mejo, do katere gre pravica višjega sodišča pri odločbi.

Z razsodili, izdanimi o ugovorih obdolžencev A, B in C je prekoračilo višje deželno sodišče pravico, ki mu gre po § 213 k. pr. reda. Višje deželno sodišče je rešilo v istini vprašanje, ali je obtožitelj obdolžil po pravici obdolžence, da so se namenoma ognili naboru. Tak namen pa je podan tudi, kadar naboru zavezani nima volje, pravočasno se odzvati naborni dolžnosti. V tem oziru domneva višje deželno sodišče, da je K. J. odpotoval le za »kratek« čas, da bi si kaj zaslužil, A. K. pa, da se »utegne« še vrniti do leta 1915 v domovino ali pa zadostiti naborni dolžnosti pri c. in kr. avstro - ogrskem konzulatu. Pri tem je pa višje dež. sodišče prezrlo, da c. in kr. konzulata v inozemstvu ni smatrati za naborno

komisijo (odločba št. 2270) in da namen potovanja v Ameriko zaradi zaslužka še ne izključuje namena, odtegniti se naborni dolžnosti. Glede zadevnega dokaza bi bilo treba vpoštevati, ali je imel izseljenec, ki je šel v Ameriko zaradi zaslužka, torej brez sredstev, možnost, oziroma ali se je mogel nadejati, da zasluži ob dospelosti naborne dolžnosti poleg preživeža tudi še precejšnjo potnino za povratek z ozirom na starost, na opravilo, znane pridobitne razmere in druge okoliščnosti, — ali je mogel po pravici računati s p r a v o - č a s n i m povratkom (§ 17 o. z.). Ako izid poizvedb višjemu dež. sodišču ni zadostoval, da bi ugodil obtožbam, ako so se mu zdele obtožbe pomanjkljive, bilo bi upravičeno v zmislu § 211 k. pr. r. zavrniti obtožbe z a č a s n o v svrhu boljše pojasnitve dejanskega položaja. Nikakor pa ni bilo prav, odločiti takoj dokončno s prekoračenjem pravice § 213 št. 2 k. pr. r. brez preskušnje navedenih vprašanj in odrezati tako redno pravno pot.

Vse to velja tudi glede razsodila, izdanega o ugovorih obdolžencev C in D. Izrek tega razsodila glede zastaranja kaznivega dejanja teh obdolžencev je pravnopomoten, ker nasprotuje jasnemu besedilu tako § 67 zakona od 11. avgusta 1889 šte. 41 drž. zak., kakor določbi § 76 sedaj veljavnega vojnega zakona (glej § 84 v. z.), ki v tem oziru ni strožji.

Iz tega sledi, da kršijo navedena razsodila zakon v določbah §§ 211 in 213 šte. 2 k. pr. r.

—k.

d) Očitanje nezanesljivosti je žaljivo v zmislu § 488 k. z. le, če izvira nezanesljivost iz nečastnih lastnosti.

Zidar A. je bil na obtožbo zasebnega obtožitelja B krivim spoznan po §§ 487 in 488 k. z. ter obsojen v zaporno kazen in v povračilo stroškov. Sodba vidi dejanski stan prestopka po § 488 k. z. v tem, da je obtoženec pisal stavbinskemu mojstru C, pri katerem sta bila on in obtožitelj prej v službi, pod stanovanjskim naslovom pismo, v katerem označuje obtožitelja kot nezanesljivega človeka, ki je sicer obljubil, da bo naznanil pripetivšo se obtožencu nezgodo, ki pa tega ni storil; to da je žalostno »od človeka pri stavbi«. To je lažnjiva obdolžitev določnega nenavnega dejanja, glede katerega obtoženec ni dokazal svoje utemeljene dobre vere,

dasi se zdi, da je obtožitelj zamudil naznanilo o nezgodi, ali da je to opustil iz kateregakoli razloga.

Deželno, prizivno sodišče je zavrglo priziv zasebnega obtožitelja glede kazni, ugodilo je pa deloma toženčevemu prizivu, ga oprostilo od obtožbe radi prestopka po § 480 k. z., potrdilo pa krivdorek glede prestopka po § 488 k. z. z ozirom na prvosodne razloge in obsodilo obtoženca v denarno globo.

Kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v obrambo zakona z odločbo od 4. novembra 1914 opr. št. Kr I 552/14, da sodbi nižjih stopenj ne vstrežata zakonu.

Razlogi.

Navedeni sodbi se ne ozirata kar nič na v spisih se nahajajoči in pri glavni razpravi na prvi stopnji prečitani dopis delavske zavarovalnice zoper nezgode, da nezgoda, ki se je prepetila tožencu, ni bila naznanjena, — ne ozirata se na to pri rešitvi vprašanja, ali je imel obtoženec zadostne razloge, da je smatral svojo obdolžitev za resnično. Ne glede na to, pa ni imeti obtoženčeve izjave naravnost za očitane nenravnega dejanja. Nezanesljivost posameznega človeka vobče ni v zvezi z njegovo poštenostjo, z npravnim čišljanjem njegove osebe. Neopravičeno očitane nezanesljivosti sega v osebno čast šele takrat, kadar ima nezanesljivost svoj izvor v nečastnih lastnostih n. pr. v malomarnem izvrševanju stanovskih dolžnosti. Nobeno nižjih sodišč pa ni uvaževalo, ali je razumeti obtoženčevo izjavo o zasebnem obtožitelju v tem zmislu ali da je bila tako mišljena, še manj pa se je izreklo o tem, ali si je bil obtoženec svest, da žali njegovo obvestilo čast zasebnega obtožitelja.

R—i.

e) Očitane nepatriotičnega strankarstva, izrečeno z ozirom na prejšnje pogovore, tvori prestopok po § 488 kaz. zak.

Vrhovno, kasacijsko sodišče je izreklo na ničnostno pritožbo generalne prokurature v varstvo zakona z odločbo od 15. novembra 1914, opr. št. Kr vi 195/15, da krši sodba okr. sodišča v M. zakon, kolikor je bil Tomaž K. vsled zasebne obtožbe Stankota G. krivim spoznan prestopka po § 491 kaz. z. Razveljavilo je sodbo glede krivde radi prestopka po § 491 k. z. in

glede kazni ter je odkazalo stvar okrajnemu sodišču v N. v ponovno razpravo in odločbo.

R a z l o g i.

Glasom spisov okr. sodišča v M. sta sedela dne 9. avgusta 1914 v neki gostilni v M. med drugimi gosti pravnik Stanko G. in filozof Tomaž K. Pri mizi se je govorilo, kako velike da so vojujoče se armade Avstrije in Rusije. Na zadevno vprašanje nekega gosta je rekel G., da pride 20 ruskih vojakov na 4 avstrijske. Nato je pripomnil K., da to nič ne de, če bi prišlo tudi tisoč ruskih vojakov na enega avstrijskega, da bi bili Rusi navzlic temu tepeni. Nato je G. odvrnil, da ne trdi, da Rusi ne bodo tepeni, ampak le, da imajo več vojakov. Nato je K. predbacival G-u., da drži s sovražniki domovine, z Rusi. G. je bil radi tega nejevoljen in je rekel, da bo dobil K. eno preko glave, če ne bo molčal in še tako govoril. K. je potem zmerjal G-a. z besedo »smrkavec«.

Na zasebno obtožbo G. je okrajno sodišče spoznalo obtoženca K. krivim prestopkov po §§ 491 in 496 kaz. z., učinjenih s tem, da je predbacival zasebnemu obtožitelju nepatriotično naklonjenost Rusom, ter z navedeno psovko, obsodilo ga je v denarno globo 50 K, katero je obtoženec takoj plačal.

Glasom zapisnikov o glavni razpravi je rekel obtoženec po sodnikovem pouku o dokazu resnice, da ne more dokazati resnice svojega predbacivanja.

Krivdorek po § 491 kaz. z. pa je vsaj prezgoden. Predbacivanje nepatriotičnega strankarstva spada pod § 488 in ne pod § 491 kaz. z. Ni namreč predbacivanje zaničljive lastnosti ali mišljenja, marveč je to presoditi v zvezi s poprejšnjim pogovorom in ima pomen, da je obtoženec občutil in označil prejšnjo izjavo zasebnega obtožitelja kot nepatriotično strankarstvo.

S tem pa za obtoženca ni dana le možnost za dokaz resnice, ampak je dopusten tudi dokaz dobre vere, akoravno je obtoženec izgovoril obdolženje na javnem prostoru. Obtoženec je utegnil pod pogojem, da je bil po posebnih okoliščinah prisiljen, navesti okoliščine, iz katerih je imel zadostnih vzrokov, imeti izrečeno obdolžitev za resnično.

Seveda bi bila v prvi vrsti stvar obtoženčeva, da bi bil dokazal to pri glavni razpravi. Ker ga je pa sodnik, ki je presojal dejanski

stan po § 491 kaz. z., izrecno vprašal, ali mu je možno resnico dokazati, je morda to, da se je opustil dokaz dobre vere, pripisati pravnemu pouku, ki je izviral od tod, da se je dejanje napačno kvalificiralo.

—k.

Izpred upravnega sodišča.

Vodno pravo: Kadar gre za konkurenco med novimi vodopravnimi podjetji, je treba predvsem dognati, ali sta oba projekta s stališča vodnega prava tudi dopustna in izvršljiva, in šele potem gre odločiti o prednosti enega ali drugega izvršljivega projekta zaradi večje narodnogospodarske važnosti. (§§ 56—58 in 71 lit. b vodopravnega zakona za Kranjsko.)

C. kr. upravno sodišče je na pritožbo deželnega odbora kranjskega v Ljubljani proti odločbi c. kr. poljedelskega ministrstva z dne 9. julija 1913, št. 12.590 zaradi vodosilne naprave po glavni ustni razpravi spoznalo z rabsodbo od 17. febru-
arja 1914, št. 1770 za pravo:

Izpodbijana odločba se, ker v zakonu neutemeljena, razve-
ljava.

Razlogi.

Z rabsodbo od 4. maja 1912, št. 12.427, je c. kr. okrajno gla-
varstvo v Ljubljani temeljem § 71 lit. b vodopravnega zakona za
Kranjsko izreklo, da pristoja projektu deželnega odbora kranjskega
skupno z upravo državnih železnic glede zgradbe trisopne naprave
ob Savi med Kranjem in Medvodami prednost zaradi pretežne
važnosti za narodno gospodarstvo pred projektom delniške družbe
Leykam-Josefsthal glede zgradbe vodosilne naprave na Savi pri
Medvodah.

Z odločbo z dne 30. avgusta 1912, št. 19.774 je deželna vlada
v Ljubljani to rabsodbo potrdila.

Vsled ministr. rekurza delniške družbe Leykam-Josefsthal je
c. kr. poljedelsko ministrstvo z razpisom od 9. julija 1913, št. 12.590
razveljavilo obe nižji odločbi in spoznalo, da ni zakonite podlage
za izrek temeljem §-a 71 lit. b vodopravnega zakona za Kranjsko.

Poudarja se v razlogih te minist. odločbe, da se projekt dežel-
nega odbora skupno z upravo državnih železnic da uresničiti le

pod pogojem, ako projektanta pridobita dotične tuje vodne in druge pravice in zlasti tudi pravice pritožujoče se delniške družbe. Zategadelj da je uporabiti določbo § 71 lit. a vodopravnega zakona, ker gre za navzkrižje novega podjetja z že obstoječimi napravami, torej s pravomočno dovoljeno uporabo vode, in da je torej po zmisiu te zakonove določbe treba predvsem zavarovati obstoječe zakonite zahteve in šele potem po možnosti zadovoljiti nove zahteve.

Upravno sodišče je pri svoji odločbi uvaževalo naslednje:

Neutemeljen je ugovor, ki ga naglaša soudeležena delniška družba Leykam-Josefsthall v svojem protispisu, da namreč manjka legitimacije vojvodini Kranjski.

Deželni odbor kranjski je najprvo nastopil sam kot projektant naprave, za katero treba vodopravnega dovoljenja, in pridružila se mu je uprava državnih železnic, ki je pri projektu interesirana tudi s stališča železniškega obrata. Na ta način pa ni med njo in med soudeleženo delniško družbo nastalo nobeno tako pravno razmerje, da bi dežela smela zastopati svoje interese pri projektu edinole v družbi z upravo državnih železnic, bodisi v upravnem ali pa v upravnosodnem postopanju. To torej, da se uprava državnih železnic ni pridružila pravni pritožbi deželnega odbora, ne more biti razlog, da bi se deželi odrekla legitimacija do pritožbe. Ta legitimacija je pa tudi upravičena po vsebini pritožbe, kajti deželni odbor trdi, da je vsled odločbe obeh inštanc pridobil pravico do prednosti svojega projekta pred projektom soudeležene delniške družbe Leykam-Josefsthall s stališča narodnogospodarskega pomena, in da se je ta pravica kršila, ker sta se razveljavili ti odločbi, po njegovem mnenju protizakonito.

V stvari sami je upravno sodišče uvaževalo, da se po določbah §-ov 56. do 58. in 71. lit. b kranjskega vodopravnega zakona z dne 15. maja 1872. dež. zak. št. 16, nikakor ne sme tedaj, kadar gre za konkurenco med novimi vodopravnimi podjetji, odločiti najprvo in samostojno o vprašanju, katero izmed obeh podjetij ima večji narodnogospodarski pomen, a ko je dopustnost in izvršljivost teh podjetij sporna s stališča vodnega prava. Kajti to narodno gospodarsko primerjanje se da izvršiti le med dvema izvršljivima projektoma in le v ta namen, da se odloči, katero izmed dveh izvršljivih, a med sabo se izključujočih projektov je dovoliti zaradi večjega narodnogospodarskega pomena. Nasprotni nazor, ki ga zastopata

nižji oblasti, bi imel nezdržno posledico, da bi se izvršljivemu vodopravnemu projektu postavil nasproti narodnogospodarsko važnejši, toda neizvršljiv projekt, in da bi se na ta način lahko trajno preprečila presoja in dovolitev izvršljivega projekta.

Upravno sodišče je torej moralo popolnoma pritrditi izvajanjem vladnega zastopnika na javni ustni razpravi, ki so izhajali od istega stališča.

Vendar pa je upravno sodišče sklenilo razveljaviti izpodbijano odločbo in sicer zagradel, ker je izpodbijana odločba po krivici smatrala, da tu ne gre za konkurenco dveh novih podjetij, ampak za konkurenco novega podjetja z že obstoječim podjetjem, iz česar bi moralo slediti, da bi projekt dežele Kranjske, ki ga ministrstvo smatra za novega, ne smel priti več v razpravo napram projektu delniške družbe Leykam-Josefsthal, kateremu ministrstvo pripisuje le pomen premembe obstoječega podjetja, ki bi jo bilo presoditi le z vodnopolijskega stališča. V resnici pa je tudi projekt delniške družbe projekt novega podjetja. Pri njem nam. ne gre samo za boljšo izkoristitev vodne pravice, katero že ima delniška družba, tudi ne gre za izkoristitev te vodne pravice za drugi industrijalni namen ali za izkoristitev, ki bi ne povzročila nobene premembe obstoječih vodopravnih razmer, — marveč gre za podelitev kvantitativno znatnejše vodne pravice, nego jo je imela doslej delniška družba, in tudi gre deloma za krajevno premestitev vodnih naprav napram dose-danemu stanju. Ne more torej v takem slučaju, ker da je v večji količini izkoristitve, ki naj se podeli, obsežena manjša količina vode, ki je že sedaj družbi na razpolago, biti govora o golem nasprotju med novim podjetjem in med že obstoječo vodno pravico. Marveč sta si oba projekta, kolikor se tiče vprašanja novosti, popolnoma enaka.

Zato bode stvar ministrstva, da zaukaže nižjim oblastvom, naj se o obeh projektih razpravlja s strakama glede izvršljivosti projektov v vseh pogledih, ki pridejo po vodnem pravu v poštev, in bode o tem, kateremu izmed obeh projektov je zaradi večje narodnogospodarske važnosti dati dovoljenje, odločiti le tedaj, ako se poka-žeta obadva izvršljiva; odpade pa ta odločba, ako morata biti oba projekta zaradi neizvršljivosti zavrnena, ali ako bo dati privoljenje le enemu izmed njih, ker je le ta sam izvršljiv.

Y.

Iz upravne prakse.

(Lovsko pravo za Kranjsko.)

I. Za nižjo, kakor je izklicna cena, se sme oddati v zakup občinski lov le z izrecnim privoljenjem občine.

Za javno dražbo občinskega lova v Č. se je določila izklicna cena z zneskom 51 K. Pri dražbi je ponudil za lov največ A. S. in sicer 16 K. Ker ta najvišja ponudba ni dosegla izklicne cene, je zahtevalo županstvo v Č., da se razpiše nova dražba. Svojo zahtevo je utemeljevalo tudi s tem, ker je prejšnji zakupnik lova J. S. izjavil županstvu, da je pripravljen pridržati občinski lov za dosedanje zakupnino, to je 51 K. Pri okrajnem glavarstvu zaslišani izdražitelj lova A. S. je obljubil nato, plačati za lovski zakup znesek 52 K.

Okrajno glavarstvo je odkazalo občinski lov v Č. izdražitelj A. S. za letno zakupnino 52 K.

Deželna vlada je ugodila pritožbi občine, razveljavila odkaz lova ter zaukazala vnovično dražbo.

Razsodba deželne vlade, ki jo je potrdilo rekurznim potom v celem obsegu poljedelsko ministrstvo, se opira na naslednje razloge:

Po § 2. min. naredbe z dne 15. decembra 1852, drž. zak. št. 257, se mora oddati v zakup občinski lov praviloma na javni dražbi. Okrajno glavarstvo je uvedlo v tem slučaju dražbeno postopanje; pri dražbi se je dosegla najvišja ponudba v znesku 16 K. Po dražbi je ponudnik A. S. zvišal svojo ponudbo na 52 K. Ker A. S. svoje ponudbe ni zvišal v teku dražbenega postopanja, temveč še le po končani dražbi, okrajno glavarstvo ni bilo upravičeno sprejeti to ponudbo brez privoljenja občine.

V zmislu § 19. dražbenega reda z dne 3. julija 1786, ki ga je subsidiarno uporabljati pri zakupovanju občinskih lovov, ker v lovskem zakonu ni drugih tozadevnih določil, se sme oddati stvar, ki je predmet zakupovanja, za nižjo, kakor je izklicna cena, le, ako lastnik temu izrecno pritrdi. Iz tega izvajamo, da oblastvo, ki bodisi po zakonu ali na prošnjo stranke, opravlja javno dražbo, ni upravičeno prosto razpolagati s predmetom, ki ga na javni dražbi prodaja. Oblastvo nima pravice, prodati predmet za vsako ceno, temveč se mora držati izklicne cene. Tu se je bila določila izklicna cena z

51 K in se je to pred dražbo javno razglasilo. Od te cene okrajno glavarstvo brez privoljenja občine ni smelo odnehati.

Dejstva, da je županstvo Č. v svoji, po dražbi okrajnemu glavarstvu predloženi vlogi opozarjalo, da je dosedanji zakupnik lova ponudil zakupnino 51 K, ni smatrati za privoljenje, da se sme oddati lov v zakup ponudniku A. S. za znesek 52 K.

II. Po končani dražbi, to je: po sprejemu najvišje ponudbe in po domiku lova najvišjemu ponudniku izgubé vse druge ponudbe pravno moč.

Na javni dražbi občinskega lova v B. se je domaknil lov najvišjemu ponudniku L. M. za letno zakupnino 602 K.

Okrajno glavarstvo ni odobrilo tega ponudnika za zakupnika, temveč je odkazalo lov S. V., ki je ponudil za lov na javni dražbi 600 K, svojo ponudbo pa zvišal pozneje na 612 K.

Pritožbo L. M., ker ga ni odobrilo okrajno glavarstvo za zakupnika lova, je deželna vlada zavrnila, ker L. M. ni imel potrebne sposobnosti za izvrševanje lova.

Nadaljni pritožbi L. M. poljedelsko ministrstvo ni ugodilo iz ravno istega razloga, hkrati pa je uradoma razveljavilo odkaz občinskega lova S. V., ter je zaukazalo vnovično javno dražbo iz naslednjih razlogov:

Ponudbe pri javnih dražbah izražajo ponudnikovo voljo, skleniti pogodbo za ponujano ceno; pogodba sama je pravnoveljavno sklenjena šele, če je ostala dotična ponudba najvišja, in pri zakupovanju občinskih lovov nadalje, če je politično oblastvo odobrilo ponudbo.

Po končani javni dražbi, to je po formalnem sprejemu ponudbe najvišjega ponudnika in po domiku, izgubé vse druge ponudbe, izvzemši najvišjo ponudbo, svojo pravno moč.

Z domikom je sklenjena med najvišjim ponudnikom in zakupovalcem pogojna pogodba, ki postane veljavna šele, ko jo odobri politično oblastvo.

Ako oblastvo pogodbe ne odobri, se zakupna pogodba ne more skleniti; ker so vse druge ponudbe ugasnile, je treba torej obnoviti zakupovanje.

III. Tudi solastniki zdržema ležečega, najmanj 150 ha merečega sveta, imajo pravico do samosvojega lova na tem svetu.

Prošnjo vkupnih posestnikov v F., da se njih nad 115 ha mereči vkupni svet odloči od občinskega lova in prizna za samosvoj lov, sta prva in druga instanca zavrnila, ker je bil dotični vkupni svet zemljiškoknjižno vknjižen na več posestnikov. Obe instanci sta zastopali mnenje, da se sme samo na takem svetu izvrševati samosvoj lov, ki je last posamezne osebe ali pa združbe.

Poljedelsko ministrstvo je razsodbi obeh instanc razveljavilo ter svoj izrek utemeljilo tako-le:

Po § 5. ces. patenta z dne 7. marca 1849, drž. zak. št. 154, imajo posestniki zdržema ležečega, najmanj 115 ha merečega sveta, pravico do samosvojega lova na tem svetu.

Niti ta paragraf, niti drugo določilo citiranega patenta ne predpisuje, da se mora glede s o p o s e s t n i k o v sveta drugače postopati, kakor glede samolastnikov, kadar gre za uživanje, oziroma priznanje pravice do samosvojega lova.

V zasebnem pravu veljajo po zmislu § 828. o. d. z. deležniki stvari ali pravice za eno osebo; nobenega razloga ni domnevati, da je nameraval zakonodajalec za območje javnega prava kaj drugega ukreniti glede pravic, ki izvirajo iz lastninske pravice.

Glasom izpisa iz zemljiške knjige je predmetni svet nerazdeljena last posestnikov 49. zemljišč in sicer po neizločenih idealnih deležih v izmeri 3/222 do 9/222.

Ker veljajo solastniki, kakor zgoraj povedano, za eno osebo, ni bila utemeljena zavrnitev predmetne zahteve.

IV. Predzakupna pravica do lovskih osredkov; osredek je smatrati za obkrožen, če tudi se oklepajoči deli samosvojega lova stikajo samo v eni točki.

Okrajno glavarstvo v K. je priznalo lastniku samosvojega lova M. E. predzakupno pravico do parcele št. 481, davčne občine Sv.

Na pritožbo občine Ž. je deželna vlada dotični odlok razveljavila, ker oklepa parcelo št. 481 razun parcel, ki pripadajo samosvojemu lovu M. E., tudi parcela št. 411, ki je priklopljena občinskemu lovskemu okolišu, in ker parcela št. 481 raditega ni tako obdana od

samosvojega lovskega okoliša, kakor predpisuje točka 2. ministrskega ukaza z dne 31. julija 1849, drž. zak. št. 342.

Vsled nadaljnje pritožbe M. S. je poljedelsko ministristvo razveljavilo rzsodbo deželne vlade ter M. S. priznalo predzakupno pravico do predmetne parcele iz razlogov:

Glasom mapnega odtiska obdaja samosvoj lovski okoliš M. S. parcelo št. 481 v celem njenem obsegu; res je sicer, da se dve oklepajoči parceli stikate samo v eni točki, vendar zadostuje to popolnoma za obkroženje, ki ga zahtevajo obstoječi lovskopravni predpisi.

Dejstvo, da se tudi občinski lovski okoliš dotika v eni točki osredka, je brez pomena in ne ovira popolnoma obkroženja osredka po samosvojem lovskem okolišu; da se stikajo zemljišča, je sicer važno za vprašanje glede pravice do samosvojega lova in glede predzakupnih pravic do lovskih osredkov, vendar zakon ne izvaja iz tega nikakih posledic glede pravic, ki pristojajo občini v njenem lovskem okolišu.

Dr. B. S.

Književna poročila.

Beiträge zur Anwendung des Strafverfahrens. Drittes Heft. Von Alfred Amschl, k. k. Hofrat und Oberstaatsanwalt in Graz. Wien 1915. (Manz).

Gerichtsgebühren im Verfahren nach den neuen Zivilprozessgesetzen, sowie im Konkurs- und Ausgleichsverfahren. Mit einem Register. Dritte, ergänzte Auflage. Wien 1915 (Manz).

Exszindierungstypen. Dr. Heinrich Klang, Bezirksrichter in Wien. Wien 1915 (Manz).

Entscheidungen des k. k. Obersten Gerichtshofes in Zivil- und Justizverwaltungsachen, veröffentlicht von diesem Gerichtshofe. Fortsetzung der von Dr. Rudolf Novak begründeten Sammlung von Entscheidungen des k. k. Obersten Gerichtshofes in Zivilsachen. Neue Folge. XV. Band. Wien 1915 (Manz).

Das Verhältnis der Presse zur Justiz, unter besonderer Berücksichtigung der Berichterstattung durch die Presse und ihrer gesetzlichen Verantwortlichkeit. Von Dr. Fritz Glaser, Rechtsanwalt in Dresden. Band IV, Heft 1 der Schriften des Vereines „Recht und Wirtschaft“. Berlin 1914 (Heymann).

Gesetz und Richterspruch. Zur Orientierung über Rechtsquellen- und Rechtsanwendungslehre der Gegenwart. Dr. H. Reichel, Professor in Zürich. Zürich 1915 (Orell Füssli).

Normalienverzeichnis. F. J. Wirth, Kanzleiasistent in Böhm.-Leipa. 1914 (Selbstverlag).

Die Zwangsvollstreckung in bürgerlichen Rechtssachen zwischen Österreich und Ungarn. Eine Erläuterung der österr.-ungarischen Vollstreckungshilfevertrages. Von Prof. Dr. Hans Sperl. Graz 1915 (Ulr. Moser).

Oberstgerichtliche Rechtsprechung auf dem Gebiete des Exekutionsrechtes. Vollständige Sammlung des Entscheidungen aus der Zeit von 1898 bis 1913. Systematisch geordnet und bearbeitet von Dr. Hermann Jolles. Wien 1915 (Moriz Perles).

Zur Frage der Zulässigkeit des Uebertrittes von Richtern zum Anwaltstande. Johan Steiner, Oberlandesgerichtsrat i P. Innsbruck 1915 (Wagner).

Der Gang des österreichischen Zivilprozesses. Von Dr. Richard Beer, Hof- und Gerichtsadvokaten in Wien. Hellwingsche Buchhandlung. Hannover 1914. Heft 10 und 13 der Einführung in das lebende Recht, herausgegeben von Alfred Bozi.

Die gerichtliche Verwaltung der gemeinschaftlichen Waisenkassen. (Soudní správa hromadných sirotčích pokladen). Von Dr. Alois Cerman, Landesgerichtsrat in Prag. — Verbesserter und mit den neuesten Formularen versehener Abdruck aus der Zeitschrift „Pravnik“. Im Selbstverlag des Verfassers, Kamenik a. d. Linde 1915. — 79 str., cena broš. 2 K.

Die Bedeutung der Psychologie für die Bekämpfung der Verbrechen. Zugleich eine Kritik neuerer Straf-, Strafprozess- und Jugendgerichtsentwürfe und der herrschenden strafrechtlichen Schuldlehre. Von Prof. Dr. Julius Friedrich, Dozent des öffentlichen Rechtes an den Kölner Hochschulen, früher Landesgerichtsrat und a. o. Universitätsprofessor in Giessen. Hannover, 1915 (Hollwing).

Konzept und Kanzlei. Von Walter Henrich. Wien-Leipzig 1914 (Fromme). — Poseben oddisek iz „Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit in Österreich“. 38 str.

Sammlung der nach gepflogener Verhandlung geschöpften Erkenntnisse des k. k. Reichsgerichtes. Von Dr. Karl Hugelmann. XVI. Teil, 1. Heft, Jahrgang 1913 (Nr. 1978—2037). Wien 1915 (k. k. Hof- und Staatsdruckerei).

Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik von Dr. Hans Groß, o. ö. Prof. des Strafrechtes an der Carolina Francisca Graz, sechste umgearbeitete Auflage in zwei Teilen, S. 1213, J. Schweitzers Verlag (Arthur Sellier).

.....

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. julija 1915.

— (Osebnosti.) Imenovan je za avskultanta v okrožju višjega deželnega sodišča v Gradcu pravni praktikant Ivan Milač. Premeščeni so: sodnika dr. Ivan Likar iz Loža na Vrhniko in dr. Arnold Pernat iz Vranskega v Lož; — notarji: Karel Pleiweiss iz Višnje gore v Novo mesto, Josip Smodej iz Velikih Lašč v Ribnico, dr. Andrej Kuhar iz Trebnjega v Litijo, Hubert Završnik iz Cerknice v Višnjo goro, Jurij Demšar iz Loža v Mokronog, Karel Klander iz Kranjske gore v Trebnje in dr. Anton Bartol iz Logatca v Velike Lašče.

— (Društvo za otroško varstvo in mladinsko skrb v sodnem okraju Ljubljana) je izdalo poročilo o svojem delovanju in stanju v VII.

upravnem letu 1914. Društveni odbor, ki je bil izvoljen l. 1914. za tri leta in ki mu načeluje bivši deželno sodni predsednik g. Alb. pl. Levičnik, je imel 12 sej, v katerih je rešil 65 zadev. Zlasti se je bavil z vprašanjem, kako zagotoviti obstoj in izpopolniti prostore začasnemu zavetišču, to je domu, ki je namenjen za prvi in začasni sprejem zaščite potrebne dece. Najel je hišo v Bohoričevi ulici št. 29 z dvoriščem in vrtem vred za letno najemnino 1040 K ter vse presnažil in priredil namenu primerno. V tem zavodu je bilo koncem l. 1913. otrok 20, med letom jih je priraslo 125, izstopilo pa 106, tako da jih je koncem l. 1914. ostalo v njem še 39. Vojne razmere so povzročile, da je bilo treba več siromašnih in zapuščenih otrok vsprejeti začasno v to zavetišče, katero vodi vzorno bolniška sestra Marija Tomec. Za svoje zasluge, osobito tudi kot sodno postavljena sirotinska skrbnica je bila v septembru 1914. odlikovana s srebrnim zaslužnim križcem s krono, ki se jej je svečano izročil v gremijalni dvorani dež. sodišča. Stroški vzdrževanja tega zavetišča niso majhni, zlasti ker za prehrano sprejete dece navadno ni povračila, in je društvo navezано na darila dobrotnikov. Društvo je izdalo lani za svoje varovance v Salezijanskem zavodu na Rakovniku, v zavetišču v Spodnji Šiški, v Elizabetni bolnici, za rejo v zasebni skrbi i. t. d., potem za svoje začasno zavetišče vkupe K 9613'13. Ker so stroški za varovance v Salezijanskem zavodu le preveč naraščali (l. 1908.: K 435, l. 1913. pa že K 7324—), je društvo lani v večji meri nego poprej oddajalo zanemarjene dečke na kmete, vsled česar se je število varovancev v Salezijanskem zavodu znižalo na 11, a stroški zanje so se skrčili na K 4516'52. Pri tem je deželni odbor v treh slučajih društvu povrnil stroške, v dveh nadaljnjih slučajih pa podelil ustanovi. — Društvo je pospeševalo tudi vkupno varuštvo, ki se je tekom let pri okrajnem sodišču ljubljanskem jako dobro obneslo, s tem, da je naklonilo najbolj zaposlenim vkupnim varuhom majhne, vendar pa le vsposodbudne remuneracije. L. 1914. je bilo pet vkupnih varuhov, ki so imeli 997 varuštov s 1368 varovanci. — Končno zdržuje društvo zdravniško posvetovališče pod vodstvom g. dra. B. Derča za uboge in zane-marjene otroke. — Društvo je štelo koncem lanskega leta 452 društvenikov in sicer 26 ustanovnikov in 426 rednih članov, ki so plačali 1433 K društvenine. Račun za l. 1914. izkazuje prejemkov K 20.076'56 in izdatkov K 10.648'29. Ker pa je bilo leta 1914. (brez končne gotovine iz l. 1913) dohodkov le K 9406'70, zaključilo je društvo s primankljajem v znesku K 1214'59. Proračun za l. 1915. izkazuje potrebščine K 12.100—, dohodkov K 6300—, torej primankljaja K 5800. Želeti je, da društvo pride čim prej do potrebnih gmotnih sredstev v dosego svojih plemenitih namenov. Zdi se, da obrača premalo pozornosti na svoje delovanje v širši javnosti. Ne škodilo bi tudi, če bi letno poročilo navedlo imenik društvenikov, ker bi se potem lahko enega ali drugega opomnilo, da ga — ni med njimi.

X.

— (Pravdna zmožnost pripadnikov držav, ki se vojskujejo z Rusijo. Plenarni zbor senata v Petrogradu je vsled naročila vlade s sklepom od 22. februarja 1915 o tem predmetu oddal mnenje, ki pravi: Pripadniki sovražnih držav nimajo pravice do pravne zaščite in tudi nimajo pravice, da bi se pri sodišču dali zastopati po pooblaščenjih. Pač pa so lahko toženi in

jih v zadevnih postopanjih zastopa kurator. Postopanje, ki teče na prvi ali višji instanci ter izvršilno postopanje, pri katerem so pripadniki sovražnih držav udeleženi kot tožniki ali zahtevajoči upniki, se mora uradoma prekiniti, ako je bilo uvedeno pred izbruhom vojne, toda končno ustaviti, če je bilo uvedeno šele po izbruhu vojne. To mnenje je rusko pravosodno ministrstvo sporočilo vsem predsednikom in državnim pravdnikom sodnih dvorov, da primerno pouče ostale uradnike. (Iz naredbenika c. kr. pravosd. ministrstva z dne 14. julija 1915).

— (Ženske in varuštvo.) C. kr. pravosodno ministrstvo opozarja v svojem naredbeniku z dne 14. julija 1915, da se delna novela k obč. drž. zakoniku le malo uporablja, kar se tiče določil o imenovanju žensk za varuhinje, menda zato, ker se pomotoma pričakuje izvršitvene naredbe k 5. naslovu prvega oddelka novele. Po §-u 24. novele je sicer le mati in stara mati dolžna prevzeti varuštvo. Če pa s temi osebami ne gre, se često v ostalem sorodstvu najdejo tudi ženske, ki so sposobne in voljne prevzeti varuštvo. Zlasti se to priporoča za majhne otroke ali deklince ali ako dotična ženska živi skupno z varovanci. Bistvena prednost novih varuških določil tiči v tem, da se pri izbiranju zakonitega zastopnika lažje jemlje ozir na dejanske razmere, ki v njih žive varovanci. Novela je pripustila tudi nezakonsko mater k varuštvu, nalaga pa sodniku za te slučaje posebno previdnost. Ako se jo imenuje za varuhinjo, se jej lahko pridoda sovaruh. Njeni odnošaji in osebne lastnosti, njeno razmerje do otroka in njegovega očeta naj bodo merodavni pri odločitvi, ali naj se zaupa varuštvo nezakonski materi ali pa obenem sovaruhu, potem ali naj se mati izključi od varuštva trajno ali pa le do gotove starosti otrokove. Predvsem je naloga poklicnega varuštva, da prevzame v takih slučajih zakonito zastopstvo. Tudi ženske (sirotinske skrbnice) se bodo dale k temu pritegniti. — To, da se ženske v večji meri vporabijo za varuštvo tujih otrok, ima posebno v mestih pomen in je potrebno nekakih priprav. Ženske kroge je treba o teh novih nalogah poučiti. V ta namen se je nedavno ustanovila na Dunaju zveza za žensko varuštvo. Varuštvena sodišča, ki so že toliko storila za mladinsko varstvo, naj pospešujejo novo ustanovo s predavanji in drugačnim poukom žensk, ki so že varuhinje. Ženska, zlasti sirotinska društva bodo gotovo rada sodelovala, zlasti tudi dala sodiščem na razpolago zaznamke žensk, ki bi bile voljne sprejeti varuštva. Vsled vojne je varuštvo dobilo še večji pomen za državo in občnost. Ministrstvo smatra potrebno, da opozori sodišča na ta način zboljšanja mladinske skrbi in udejstvovanja prememb varuškega prava.

— (Razsodnina.) Če je sporna stranka vzlic temu, da je nasprotnik deloma propadel, obsojena v povračilo vseh stroškov (§ 43. odst. 2 c. pr. r.), mora tudi plačati razsodnino od cele vrednosti spornega predmeta. (Odl. upravnega sodišča od 15. maja 1915 št. 2950).

„Slovenski pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; za nečlane pa velja za vse leto 10 K, za po leta 5 K.

godbena in nima rodbinskoppravnega ali javnopravnega značaja; izvzemši obojestransko voljo, je moči premeniti ali razveljaviti tako poravnavo le po določbah §§ 1380. do 1391. o. d. z.	192
f) Pri služnosti stanovanja sme upravičenec imeti pri sebi na stanovanju tudi druge osebe, zlasti svojega nezakonskega otroka. (§ 521. o. d. z.)	196
g) Poravnava s priznanjem služnostne pravice ustanavlja naslov za pridobitev te pravice in obetavec je zavezan izdati za vknjižbo pravice potrebno listino, dasi to v poravnavi ni bilo izrecno domenjeno	198
h) Položitev primanjkljaja varščine za nadponudbo po zmislu § 196. izvrš. r. dopustna in pravočasna tudi po poteku 14dnevnega roka?	200
i) V pravih po § 35 izvrš. r. je izvršilno sodišče pristojno tudi za odločbo o meničnih terjatvah, ki jih tožnik uveljavlja v pobot proti terjatvi zahtevajočega upnika	202
B. Kazensko pravo.	
a) K pojmovanju dejanskega stanu po § 308 kaz. zak.	206
b) Kdaj je gozdni prestop kazniv po kazenskem zakonu?	209
c) Zavrnitev obtožbe, ki se opira na pomanjkljive poizvebe, ni utemeljena v določbi § 213 šte. 2 k. pr. r.; postopati je marveč v zmislu § 211 k. pr. r.	210
d) Očitane nezanesljivosti je žaljivo v zmislu § 488 k. z. le, če izvira nezanesljivost iz nečastnih lastnosti	212
e) Očitane nepatriotičnega strankarstva, izrečeno z ozirom na prejšnje pogovore, tvori prestop po § 488 kaz. zak.	213
3. Izpred upravnega sodišča.	
Vodno pravo: Kadar gre za konkurenco med novimi vodopravnimi podjetji, je treba predvsem dognati, ali sta oba projekta s stališča vodnega prava tudi dopustna in izvršljiva, in šele potem gre odločiti o prednosti enega ali drugega izvršljivega projekta zaradi večje narodnogospodarske važnosti. (§§ 56-58 in 71 lit. b) vodopravnega zakona za Kranjsko.)	
4. Iz upravne prakse	218
5. Književna poročila	221
6. Razne vesti	222

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Denarnega prometa koncem leta 1914	K 740,000.000.—
Vlog	„ 44,500.000.—
Rezervnega zaklada	„ 1,330.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in obrestuje po

$4\frac{1}{2}\%$

brez odbitka. Hranilnica je **pupilarno
varna** in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične
domače hranilnike.